

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет перекладознавства

Кафедра англійської і німецької філології та перекладу

імені професора І.В. Корунця

Кваліфікаційна робота магістра з перекладознавства

СТИЛІСТИЧНІ ФУНКЦІЇ УСТАЛЕНИХ МОВНИХ ОДИНИЦЬ У РОМАНІ
ДЖ. ГОЛСУОРИ *THE FORSYTE SAGA* `САГА ПРО ФОРСАЙТІВ` ТА ЇХ ПЕРЕКЛАД
УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Студентки групи МПА 54-18
денної форми навчання
факультету перекладачів
спеціальності 035 Філологія,
спеціалізації 035.041 Германські мови і
літератури (переклад включно),
перша – англійська,
Перекладознавство: професійно-
орієнтований переклад (англійська мова і
друга іноземна мова)
Зошій Діани Ігорівни

Допущена до захисту

«___»_____ 2019

Завідувач кафедри

_____ проф. Ніконова В.Г.

(підпис) (прізвище та ініціали)

Науковий керівник:
Доктор філологічних наук
Професор кафедри англійської
філології і перекладу
факультету перекладачів
Проф. О.Є.Семенець

Національна шкала _____

Кількість балів: _____

Оцінка: ЄКТС _____

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE

KYIV NATIONAL LINGUISTIC UNIVERSITY

School of Translation Studies

Korunets Department of English and German Philology and Translation

Master Qualifying Paper in Translation Studies

STYLISTIC FUNCTIONS OF SET PHRASES IN J. GALSWORTHY'S *THE FORSYTE SAGA* AND THEIR TRANSLATION INTO UKRAINIAN

Group MPa54-18
Faculty of translation
Full-time student
Majoring 035 Philology,
Specialization 035.041 Germanic Languages
And Literature (including Translation),
English as the first language,
Educational Programme Translation
Studies: Specialized Translation (English and
Second Foreign Language)
Diana I. Zoshiy

Research supervisor:
Doctor of Philological Science
Professor of the Department of English
Philology and Translation
Faculty of translating
O.Ye.Semenets

Київський національний лінгвістичний університет
Кафедра англійської і німецької філології та перекладу імені професора І.В. Корунця

Затверджую:

Завідувач кафедри англійської і німецької філології
та перекладу імені професора І.В. Корунця

_____ (підпис)
д.ф.н., проф. Ніконова В.Г.
“13” вересня 2019 р.

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу магістра з перекладознавства

студента(ки) II (магістерського) курсу Мпа 54-18 групи факультету перекладознавства КНЛУ
Зошій Діани Ігорівни

(ПІБ студента)

спеціальності 035. Філологія, спеціалізації 035.041 Германські мови і літератури (переклад включно), перша – англійська **освітньо-професійної програми Перекладознавство: професійно-орієнтований переклад** (англійська мова і друга іноземна мова)

Тема роботи Стилістичні функції усталених мовних одиниць у романі Дж. Голсуорсі
The Forsyte Saga «Сага про Форсайтів» та їх переклад українською мовою

Науковий керівник Проф. О. Є. Семенець

Дата видачі завдання “10” вересня 2019 р.

Графік виконання дипломної роботи магістра з перекладознавства

№ п/п	Найменування частин і план кваліфікаційної роботи	Графік виконання	Підписи студента і керівника
1.	Аналіз наукових першоджерел і складання бібліографії	Жовтень 2018 р.	
2.	Написання теоретичної частини кваліфікаційної роботи (розділ 1)	Листопад 2018 р.	
3.	Добір мовного матеріалу тексту і складання Додатку (100 англійськомовних речень та їх переклад)	Грудень 2018 р.	
4.	Аналіз мовного матеріалу тексту, який досліджується, і написання аналітичної частини кваліфікаційної роботи (розділ 2)	Березень 2019 р.	
5.	Проведення перекладацького аналізу досліджуваного мовного явища і написання практичної частини кваліфікаційної роботи (розділ 3)	Травень 2019 р.	
6.	Написання вступу і висновків дослідження, подання завершеної кваліфікаційної роботи науковому керівнику для попереднього перегляду	Вересень 2019 р.	
7.	Попередній захист кваліфікаційної роботи і подання завершеної дипломної роботи на кафедру	17 жовтня 2019 р.	
8.	Оформлення документації (відгуки) і підготовка презентації до захисту кваліфікаційної роботи	Жовтень 2019 р.	
9.	Захист кваліфікаційної роботи магістра з перекладознавства	Грудень 2019 р.	

Науковий керівник _____ (підпис)

Студент _____ (підпис)

**ВІДГУК НАУКОВОГО КЕРІВНИКА
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА З ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА**

студента(ки) II (магістерського) курсу групи Мпа 54-18 факультету перекладознавства спеціальності 035. Філологія, спеціалізації 035.041 Германські мови і літератури (переклад включно), перша – англійська, освітньо-професійної програми Перекладознавство: професійно-орієнтований переклад (англійська мова і друга іноземна мова)

Зошій Діани Ігорівни
(ПІБ студента)

за темою Стилістичні функції усталених мовних одиниць у романі Дж. Голсуорсі The Forsyte Saga «Сага про Форсайтів» та їх переклад українською мовою

Відповідність кваліфікаційної роботи нормативним вимогам (необхідне позначити ✓ або +)		
1.	Наявність основних структурних компонентів	☐ усі компоненти присутні , ☐ один компонент відсутній ☐ декілька компонентів відсутні
2.	Відповідність оформлення, посилань і списку використаних джерел нормативним вимогам	☐ повна відповідність ☐ незначні помилки в оформленні ☐ оформлення неправильне
3.	Відповідність побудови вступу нормативним вимогам	☐ повна відповідність ☐ відповідність неповна ☐ не відповідає вимогам
4.	Відповідність огляду наукової літератури нормативним вимогам	☐ повна відповідність ☐ відповідність неповна ☐ не відповідає вимогам
5.	Відповідність аналітичної частини дослідження заявленій меті та завданням	☐ повна відповідність ☐ відповідність неповна ☐ не відповідає вимогам
6.	Відповідність практичної частини дослідження нормативним вимогам	☐ повна відповідність ☐ відповідність неповна ☐ не відповідає вимогам
7.	Відповідність висновків результатам теоретичної та практичної складових дослідження	☐ повна відповідність ☐ відповідність неповна ☐ не відповідає вимогам

Особиста думка керівника _____

Кваліфікаційна робота Зошій Діани Ігорівни може бути (не може бути)
(ПІБ студента)

рекомендована до захисту

(підпис керівника)

(ПІБ керівника)

“ ___ “ _____ 2019 року

РЕЦЕНЗІЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА З ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА

студента(ки) П (магістерський) курсу групи Мпа 54-18 факультету перекладознавства спеціальності 035. Філологія, спеціалізації 035.041 Германські мови і літератури (переклад включно), перша – англійська освітньо-професійної програми Перекладознавство: професійно-орієнтований переклад (англійська мова і друга іноземна мова)

Зошій Діани Ігорівни
(ПІБ студента)

за темою Стилістичні функції усталених мовних одиниць у романі Дж. Голсуорсі The Forsyte Saga «Сага про Форсайтів» та їх переклад українською мовою

	Критерії	Оцінка в балах
1.	Наявність основних компонентів структури роботи — загалом 10 балів (усі компоненти присутні – 10 , один компонент відсутній – 5 , декілька компонентів відсутні – 0)	
2.	Відповідність оформлення роботи, посилань і списку використаних джерел нормативним вимогам до дипломної роботи — загалом 10 балів (повна відповідність – 10 , поодинокі огріхи у формативанні – 8 , незначні помилки в оформленні – 6 , значні помилки в оформленні – 4 , оформлення переважно не відповідає вимогам – 0)	
3.	Відповідність побудови вступу нормативним вимогам — загалом 10 балів (повна відповідність – 10 , поодинокі огріхи стилістичного характеру – 8 , несуттєві помилки у формулюваннях – 6 , суттєві помилки у формулюваннях – 4 , не відповідає вимогам за структурою і змістом – 0)	
4.	Відповідність огляду наукової літератури нормативним вимогам — загалом 10 балів (повна відповідність – 10 , несуттєві помилки у формулюваннях – 8 , недостатня кількість проаналізованих іноземних джерел (мін. 30%) – 6 , відсутній критичний аналіз наукових праць – 4 , не відповідає вимогам за структурою і змістом – 0)	
5.	Відповідність аналітичної частини дослідження заявленій меті та завданням — загалом 10 балів (повна відповідність – 10 , несуттєві огріхи стилістичного характеру – 8 , несуттєві помилки при аналізі фактичного матеріалу – 6 , суттєві помилки при аналізі фактичного матеріалу – 4 , відсутність власного аналізу фактичного матеріалу (100 речень) – 0)	
6.	Відповідність практичної частини дослідження нормативним вимогам — загалом 10 балів (повна відповідність – 10 , несуттєві огріхи стилістичного характеру – 8 , несуттєві помилки при перекладі фактичного матеріалу – 6 , суттєві помилки при перекладі й аналізі фактичного матеріалу – 4 , відсутність перекладацького аналізу фактичного матеріалу (100 речень) – 0)	
7.	Відповідність висновків результатам теоретичної та практичної складових дослідження — загалом 10 балів (повна відповідність – 10 , несуттєві огріхи стилістичного характеру – 8 , неповне висвітлення результатів дослідження – 6 , часткове висвітлення результатів дослідження – 4 , не відповідає результатам дослідження – 0)	

Усього набрано балів: _____

(ПІБ рецензента)

(підпис рецензента)

” ____ ” _____ 2019 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	1
РОЗДІЛ 1	
ТЕОРЕТИЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ УСТАЛЕНИХ ВИРАЗІВ В МОВОЗНАВСТВІ ТА ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВІ	
1.1 Усталені вирази як лінгвістична проблема.....	4
1.2 Функціонування усталених виразів у художньому дискурсі.....	12
1.3 Усталені вирази як проблема перекладу художнього дискурсу.....	18
Висновки до розділу 1.....	22
РОЗДІЛ 2 ФУНКЦІОНУВАННЯ УСТАЛЕНИХ ВИРАЗІВ У РОМАНІ ДЖ. ГОЛСУОРЗІ «САГА ПРО ФОРСАЙТІВ»	
2.1 Трилогія Дж.Голсуорсі «Сага про Форсайтів» - художній документ про Англію кінця ХІХ-початку ХХ ст.....	24
2.2 Типологія та функції усталених виразів у романах Дж.Голсуорсі.....	31
Висновки до розділу 2.....	42
РОЗДІЛ 3	
ВІДТВОРЕННЯ УСТАЛЕНИХ ВИРАЗІВ У ПЕРЕКЛАДІ ТЕКСТІВ ХУДОЖНЬОГО ДИСКУРСУ (на матеріалі перекладів романів Дж. Голсуорсі українською мовою)	
3.1 Способи відтворення українською мовою усталених виразів у перекладах текстів англомовного художнього дискурсу.....	44
3.2 Застосування перекладацьких трансформацій для збереження практичних функцій усталених виразів у перекладі текстів англomовного дискурсу.....	51
Висновки до розділу 3.....	63
ВИСНОВКИ.....	65
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	68
СПИСОК ДОВІДКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	73
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ.....	74
ДОДАТОК.....	75
SUMMARY.....	92

Вступ

Художній дискурс є однією з важливих галузей вивчення у сучасному мовознавстві. Його специфіка відкриває перед науковцями перспективи нових досліджень. Одним із таких напрямків є вивчення стилістичних функцій усталених одиниць та особливості їх перекладу.

Усталені одиниці це окремий пласт словникового складу мови, що вивчається фразеологією, вона вміщає в себе сталі вирази, що мають самостійне значення. За допомогою фразеологічних одиниць, які не перекладаються дослівно, а мають метафоричне значення, стає можливим посилення естетичного та культурного аспекту мови. Лише завдяки знанням про усталені вирази стає можливим чітке розуміння та використання мови в усіх її аспектах.

Вивчення усталених виразів, як лінгвістичної та перекладацької проблеми є **актуальною темою** мовознавства та перекладознавства. Питанням семантизації та передачі усталених одиниць з однієї мови в іншу задавалися в своїх роботах такі відомі лінгвісти як: І.С. Алексеева, Б.М. Ажнюк, В.П. Жуков, А.В. Кунін, Фрасер, А. Маккаї, Т.А. Ван Дейк, тощо. Необхідними як для подальшого успішного розвитку комунікативних ситуацій, так і для збагачення власних культурних, естетичних та історичних знань, будучи невід'ємною частиною, будь-якої мови, є знання про усталені вирази та способи їхнього перекладу.

Метою даної роботи є вивчення усталених виразів та визначення їх функцій в англійській мові, а також дослідження проблематики їх перекладу у художньому дискурсі. Так як більшість усталених виразів мають історичне, літературне, культурне та релігійне походження, важливо знати їхню коректну інтерпретацію та способи передачі іншою мовою.

Головне завдання цієї кваліфікаційної роботи полягає у вивченні усталених виразів на основі роману Дж. Голсуорсі, визначення їх особливостей, дослідження тенденцій їх використання у творі та обґрунтування їх стилістичних функцій, а також дослідження специфіки їх перекладу українською мовою.

Об'єктом даного дослідження є функціонування усталених мовних одиниць у художньому дискурсі та способи їх перекладу.

Предметом дослідження є власне усталені вирази у романі лауреата Нобелівської премії Джона Голсуорі «Сага про Форсайтів», та українського перекладу, виконаного українським письменником-перекладачем Олександром Терехом.

Для досягнення поставлених цілей у написанні кваліфікаційної роботи було застосовано такі **методи дослідження** як: метод перекладацького аналізу, дедуктивний метод, метод кількісних підрахунків, дедуктивний та аналітичні методи, дескриптивний та структурно-семантичний.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що вперше на матеріалі роману Дж. Голсуорзі було визначено особливості перекладу усталених одиниць, та представлено їх класифікації, а також розроблено та схематично представлено типологію їх перекладів, з використанням статистичного методу. Подальший розвиток отримало саме визначення методів перекладу фразеологічних одиниць та застосування трансформацій, що посідають окреме місце у вивченні перекладознавства.

Теоретична цінність даного дослідження зумовлена визначенням фактом необхідності подальшого поглиблення вивчення не лише семантики усталених одиниць у художньому дискурсі, але й методів їх передачі іншою мовою як однієї з проблем перекладознавства.

Практичне значення полягає у визначенні стилістичних функцій усталених виразів та важливості вивчення методів їх перекладу у художньому дискурсі. Отримані результати кваліфікаційної роботи є певним внеском у розділ перекладознавства, а саме проблем перекладу усталених одиниць англійської мови; граматику англійської мови, адже наведені у роботі класифікації яскраво висвітлюють особливе значення фразеологізмів у мовознавстві. Результати, які було отримати в результаті дослідження підтверджують необхідність їх використання у викладанні практичного курсу перекладу у вищій школі, а особливо у вивченні галузевого перекладу.

Структурно кваліфікаційна робота складається з вступу, трьох розділів та висновками до кожного з них, висновків до усієї роботи, списку джерел, списку ілюстративного матеріалу та резюме. У Вступі визначається мета, актуальність та проблематика даної дослідницької роботи. Перший розділ висвітлює теоретичні засади фразеології та художнього дискурсу. У другому розділі визначаються усталені вирази на основі раніше окреслених класифікацій, а також особливість вивчення даної теми на основі художнього дискурсу. Третій розділ містить основну інформацію роботи, а саме, зберігаючи практичне значення, окреслює типології використання та проблематику перекладу усталених одиниць.

РОЗДІЛ 1

УСТАЛЕНІ ВИРАЗИ ЯК ЛІНГВІСТИЧНА І ПЕРЕКЛАДАЦЬКА ПРОБЛЕМА

1.1 Усталені вирази як лінгвістична проблема

Фразеологізми або фразеологічні одиниці чи усталені вирази не одне століття привертають увагу філологів. У першу чергу, виникла потреба інвентаризації цих мовних одиниць, створення відповідних первинних словників. Наприклад, у Франції ще у 1175 з'явився перший збірник приказок. В Іспанії перший фразеологічний словник було складено в 1499 році. Досить плідною виявилася також доба Відродження, а у Німеччині на цей тип словосполучень вчені звернули увагу у XVI-XVII ст. [7:7].

Що стосується фразеології як галузі філологічної науки, то вона оформилася відносно нещодавно, у 30-40х рр. XX ст., хоча й досі детальної історії фразеології не написано.

Фразеологія вивчає стійкі словосполучення та речення в мові. Фразеологією також називають сукупність стійких словосполучень в цілому, в культурі чи в окремій роботі автора художнього твору [64:8].

Ідіоматичність (фразеологія) – це компіляція, опис та класифікація усього корпусу ідіом у мові. Особливо радянськими лінгвістами були розроблені різноманітні класифікації, в залежності від їхніх теоретичних рамок (базуючись на таких критеріях, як граматична структура, зміна окремих елементів, стійкість висловів, розподілення та семантична мотивація) [68:20].

Виникнення фразеології як окремої галузі мовознавства пов'язують з працями Ш. Баллі, У. Вайнрайха, І. В. Арнольд, О. В. Куніна, В. В. Виноградова, Д. Д. Фрезера, А. Маккаї, також відзначають внесок А. Н. Баранової, В. П. Жукова, В. Г. Гака, тощо.

Фразеологія, яка тісно пов'язана з лексикологією, вивчає усталені одиниці з точки зору їх походження, типології, основних функцій, а перекладознавство досліджує особливості їх перекладу.

Проте, єдиного тлумачення та чіткої класифікації усталених виразів, не існує, а ті, що знаходяться у вжитку, можуть суперечити одне одній.

Наприклад, А. Маккаї стверджує, що усталений вираз або ідіома – це фраза, словосполучення або речення, яке містить більше однієї мінімальної вільної одиниці (слова); має буквально та переносне значення, які виділяються зі значень усіх компонентів та їх структурного співвідношення [65:73].

А. І. Смирницький розрізняє в мові як «фразеологічні одиниці», тобто стилістично нейтральні сталі вирази, так і «ідіоми», ті самі експресивні вирази мовлення базовані на метафорі. Також у його понятті існує і третій тип «традиційні словосполучення», які не мають ніякої ідіоматичності. Проте, О. В. Кунін заявляє, що таку класифікацію можна вважати основою лише на стилістичних критеріях [30: 24].

Н. С. Амосова також зробила значний внесок у вивчення фразеології та виділила два типи фразеологічних одиниць: фраземи та ідіоми. Ця класифікація цілковито основана на контекстологічному принципі. Н. С. Амосова виокремлює перемінний (той який має властивість змінюватись на синтаксичному та морфологічному рівнях) та постійний контексти (в якому такі зміни повністю відсутні або зведені до мінімуму). Таким чином фаземою стала одиниця постійного контексту [3: 57-58].

Б. М. Ажнюк, у свою чергу, визначає усталений вираз, як стійку лексико-граматичну єдність двох і більше різних компонентів. [6: 25]. Такі вирази мають цілісне значення, що вказує на необхідність їхнього сприйняття як загальної одиниці, а не лише розуміння їх окремих компонентів.

І. В. Корунець, зазначає, що усталені вирази – це структурно, лексично та семантично сталі словосполучення чи речення, значення яких, не залежить від значення їх окремих компонентів [27: 182].

А. Х. Рей визначає, що "Усталений вираз - це цілісний невмотивований лінгвістичний знак, який є повністю непередбачуваним стосовно своїх компонентів" [68: 191].

Ідіома (також усталений вираз, ідіоматичний вираз, фразеологізм) – це сукупність, багатоелементна група слів чи лексична одиниця з наступними характеристиками [62: 22]:

- a) Значення можна отримати зі сукупності значень окремих елементів;
- b) Заміна окремих елементів не обов'язково призводить до зміни сенсу виразу;
- c) Буквальне сприйняття значення виразу є його гомофонним, неідіоматичним варіантом, до якого більше не підходять пункти а) та b).

Варто зазначити, що сучасна англійська мова також насичена сталими виразами, які в свою чергу мають назву «прагматичні ідіоми». Такі усталені вирази є прямо або опосередковано пов'язаними з вербальною діяльністю людей. Такі вирази використовуються людьми у мовній компетенції свідомо та не свідомо і стали частиною часто повторюваного лексикону. До складу таких прагматичних ідіом входять словосполучення чи речення які, не залежно від співвідношення форми та прагматичного значення, залишають своє власне лексичне значення.

Предметом вивчення прагматичних ідіом стали наукові роботи: Л. М. Медведєвої, Н. Ю. Медведєвої, Т. М. Свиридової, О. В. Скібіцької та інших.

Прагматична ідіома – це одиниця неоднорідного компонентного складу, неоднорідної структурної організації. Специфікою таких ідіом є конкретизації на виражені комунікативного наміру, бажання та вкладеного сенсу мовця [55: 4].

Проте, Л. М. Медведєва визначає прагматичні ідіоми як фразеологічні одиниці, які мають цілковите експресивне переосмислення компонентів.

З огляду на викладене, для мети нашого дослідження обираємо у якості робочого визначення усталених виразів, втому числі ідіом і фразеологізмів як сталих одиниць, які є структурно, семантично та лексично стійкими словосполученнями та реченнями, головним та незалежним критерієм яких є метафоричне, переносне значення. Така їхня особливість і є характерною рисою, що дозволяє відрізнити їх

від звичайних словосполучень чи речень [28: 182]. З цієї точки зору терміни «усталені вирази» і «фразеологізми», уявляються у багатьох випадках цілком взаємозамінними.

Особливістю фразеологізму стає його лексичне значення, що може виражатись сполученням кількох слів; стійкість граматичних категорій; переносне значення окремих компонентів та сталого виразу у цілому; контекстуальна обумовленість вживання.

Стійкість фразеологізмів є основою їхньої відтворюваності в мовленєвому процесі. Багато відомих мовознавців, що працювали з даним матеріалом, такі як О. А. Потебня, Ф. де Соссюр чи В. В. Виноградов, вказували на фразеологічну відтворюваність, як на окрему рису усталених виразів, адже завдяки цьому стає можливим розрізнити ідіоматичні фрази від вільних словосполучень чи речень, або нефразеологічних стійких утворень.

В. Л. Архангельський, в свою чергу, запропонував визначення концепції стійкості фразеологізмів. Ця концепція полягає у понятті про постійні та змінні члени фразеологізму та їхню внутрішню залежність [7: 43].

Стає зрозумілим, що фразеологізми утворюються від поєднання вільних комбінацій слів, які використовуються у переносному, метафоричному значенні, а з часом перетворюються в усталену конструкцію.

В. В. Виноградов подав, у даному контексті, семантичну класифікацію фразеологічних одиниць [11: 80]. Він виділив три типи фразеологізмів:

Фразеологічні зрощення. Це так звані семантично неподільні фразеологізми. У цих фразеологізмах цілісне значення не спирається на значення окремих компонентів. Наприклад:

(4) *The house was a white elephant, but he could not conceive of his father living in a smaller place; and all the more did it all seem ironical (2:30).*

Жити в такому будинку — це обтяжлива розкіш, але він не міг уявити собі, щоб батько мешкав у меншому, і вся ситуація здавалася йому дедалі іронічнішою (1: 38).

Фразелогічні сполучення. Стійкі мовні звороти, які характеризуються лише певною самостійністю їхніх складових частин. В таких виразах одне слово є повністю незмінним, а ті слова що характеризують його, можуть змінюватись. Наприклад:

(33) *Piccadilly, but lay again, with hell in his heart, and his face to the sweet-smelling, dewy grass, in the long shadow of poplars that hid the moon* (2: 218).

І на мить зникла непроглядно-темна Пікаділлі, і Джордж знову лежав у затінку високих тополь, що заступали місяць, лежав, припавши обличчям до духмяної росяної трави, а серце його края лютий біль» (1: 289).

Фразеологічні єдності. Це також семантично неподільні фразеологічні вирази, але їхнє значення залежить відзначення кожного компоненту. Наприклад:

(49) “...wanted things so inexorably until she got them--and then, indeed, often dropped them like a hot potato” (2: 321).

«...так наполегливо прагнула до своєї мети, але потім, здобувши бажане, часто випускала його з рук, наче гарячу картоплину» (1: 432).

В свою чергу, І. В. Корунець пропонує класифікацію усталених виразів, а конкретно фразеологізмів, що пов'язана з частинами мови, до яких, власне, і належать окремі компоненти [27: 182-188]:

- Дієслівні фразеологізми (де ключовим семантичним компонентом є дієслово);
- Адвербіальні фразеологізми (де ключовим семантичним компонентом є прислівник);
- Субстантивні (номінативні) фразеологізми (де ключовим компонентом є іменник).

Необхідно також звернути увагу на генетичний аспект походження фразеологізмів. Основними джерелами походження усталених виразів є:

- ресурси рідної мови ;
- запозичення.

Варто також зазначити, що одним із найважливіших аспектів вивчення фразеологізмів є дослідження культурної складової їх значення.

Більшість фразеологізмів англійської мови належать до ресурсів рідної мови. Література, звичаї, традиції та історичні фактори відіграють важливу роль у виникненні таких виразів. Фразеологізми формуються в мові на основі образного уявлення дійсності її носіями, відповідного історичного чи духовного досвіду. Таким чином була створена ще одна, більш деталізована генетична класифікація; яка пов'язує сталі вирази з конкретними елементами англійської культури, а саме з англійськими реаліями, традиціями та звичаями народу, з літературою, повір'ями, астрологією, з Святим Письмом, творами видатних письменників і поетів, у першу чергу Шекспіра тощо.

Запозичені фразеологізми здебільшого пов'язані з античною міфологією, культурою та історією, французькою мовою, а також німецькою, китайською, датською і арабською мовами та літературами.

Не можна не помітити, що навіть деякі власні назви також можуть стати усталеними чи ідіоматичними виразами. Зазвичай це такі власні назви чи імена, які набули постійного значення, а отже, їх складно переплутати зі звичайними людьми чи місцями. Таке трапляється, наприклад, з іменами футбольних гравців, персонажами літератури чи кіно, тощо.

Також, варто звернути увагу на те, що О. В. Кунін, запропонував виділяти чотири основні класи фразеологізмів, беручи за основу їхні структурно семантичні-характеристики:

1. Номінативні (в їхню функцію входить позначення предметів, станів, дій та якостей);
2. Номінативно-комунікативна;
3. Комунікативні (афоризми, приказки та прислів'я);
4. Вигуківі (висловлюють відношення до зовнішнього світу та до себе самого).

Фразеологізми широко застосовуються у різноманітних сферах комунікативної діяльності, тож О. В. Кунін запропонував наступну класифікацію [30: 46], більшість фразеологізмів можна поділити на три основні класи в залежності від сфери їхнього використання:

- Книжкові усталені вирази (УВ) використовуються на письмі у прозі, публіцистиці, офіційно-діловому стилі, поезії);
- Розмовні УВ (найбільш вживанні у повсякденному житті);
- Нейтральні УВ (використовуються у будь-якому типі дискурсу).

Повертаючись до визначення усталених виразів та фразеологізмів як таких, варто приділити увагу тому, що різниця між фразеологізмом та прагматичною ідіомою все ж таки існує. Базуючись на визначенні Т. М. Свиридової [45: 4], можна виокремити акцент на тому, що на відміну від фразеологізму, прагматична ідіома – це словосполучення, яке за певний проміжок часу пройшло шлях стирання смислової виразності та набуло стійкості у ситуації повсякденної комунікації.

У лінгвістиці все ще існують сумніви, чи взагалі варто включати прагматичні ідіоми до розділу фразеології. З одного боку зазначається, що таким чином обсяги ідіоматики мовиможуть кардинально розширитися, у той час як з іншого боку висловлюється думка, що ідіоми це взагалі дещо значно ширше ніж фразеологія. Та попри усе це, вчені загалом сходяться у думці, що в терміні «ідіома» і полягає сенс значення «усталений вираз» [77: 133].

Проте, семантичні, прагматичні та перекладацькі особливості даного виду усталених виразів привертають до себе увагу.

Так, Л. М. Медведєва зауважує: «Широке вживання одиниць як невід’ємних компонентів стереотипних моделей вербальної поведінки людини спричиняє стирання їхньої смислової виразності, ..., що правомірно розглядати як один із засобів перетворення мовного виразу на ідіому» [36: 10]. З цього слід зробити висновок, що сталим чи ідіоматичним виразом може бути не лише усталене словосполучення з метафоричним значенням, яке в основному утворюється під впливом певних культурних особливостей мови чи завдяки авторському баченню у художній літературі, але й також шляхом стирання смислової виразності певних сполук слів у повсякденній мовній практиці. Наприклад:

(47) *"By the way," he went on, "can you prove cruelty?"* (2: 308).

«*До речі, ти могла б довести, що він поводився з тобою жорстоко?*» (1: 414).

Варто зазначити, що використання прагматичних ідіом визначає культуру спілкування людини, адже кожна з них в культурно-історичному аспекті є прив'язаною до цілком конкретних ситуацій в процесі комунікації і володіння . Прагматичні ідіоми включають до свого складу одиниці, які виступають моделетворними членами речень, інфінітивними та дієприкметниковими зворотами, а також особливими типами ідіом, що саме виступають як певні сполучувальні фрази між реченнями чи окремими репліками. Такий тип ідіом також прийнято вважати *функціональними ідіомами* [36: 10-11].

Такі вирази, також співвідносяться і з вербальною діяльністю людини, тому, щоб розуміти ідіоми слід звертатись до контексту, у якому вони вживаються.

Наразі не існує вичерпної і усталеної класифікації прагматичних ідіом, адже їх можна розподілити за різними ознаками. Найпоширенішою є їх класифікація за синтаксичними та семантичними особливостями.

За синтаксичними характеристиками виділяються: однослівні, двослівні та багатослівні ідіоми.

Іноді використання прагматичних ідіом може призводити до непорозумінь – адже ці сталі через їх часте використання вирази можуть мати, як пряме так і переносне значення, що ускладнює їх сприйняття, зокрема у процесі перекладу.

Отже, можна стверджувати, що фразеологія є унікальною галуззю мовознавства. Вона вивчає усталені вирази, фразеологізми та ідіоми, які посідають важливе місце у комунікативній сфері спільноти та мають унікальне значення не лише в мові, а й у літературі та культурі нації. Загалом же на сьогоднішній час існує близько двадцяти її визначень.

Фразеологізми неможливо розглядати лише як якийсь окремий елемент мови, яким можна користуватися, чи не користуватись, тому що вони формують дуже суттєву культурно марковану частину словникового складу мов світу і надають кожній з них унікальності.

Варто також зазначити, що прагматичні ідіоми, виділення яких у окрему групу усталених виразів відбулося не так давно, посіли своє важливе законне місце у фразеологічних студіях.

1.2 Функціонування усталених виразів у художньому дискурсі

Дослідження дискурсу та його різновидів останнім часом стало важливим аспектом сучасних лінгвістичних студій, які відображають широке коло понять та інтерпретацій, нюансів та особливостей кожного типу дискурсу. Проте найбільшу увагу привертають науково-технічний, бізнесовий, політичний, юридичний, медійний та художній типи дискурсу.

Формульна мова – це термін, що використовується у теоретичному та описовому вивченні граматики, для маркування висловів у яких відсутні нормальні синтаксичні чи морфологічні характеристики. (термін використовуються буквально на позначення «мови, що містить формули» або ж, для позначення спеціальних символів, які зустрічаються, наприклад, в науковій літературі). Поняття можна розширити від окремих висловлювань до більших розмовних чи письмових одиниць.

Формульний дискурс – це будь-яка фіксована форма слова, яка існує для певної соціальної цілі, такої як обмін вітаннями, пропуск рифм чи слова церемонії шлюбу; термін йде на контрасті з вільним дискурсом. Також це поняття вважається важливим в психолінгвістиці, де воно визнане феноменом, який полегшує обробку мови та її володіння [83: URL].

Хоча, В. З. Дем'янків зазначає, що в класичній латинській мові лексема *discursus* зі значенням «розмова, бесіда» з'явилась пізно, лише в V ст.н.е, проте вже в кінці XIX ст. в науковій літературі з'явився прикметник «дискурсивний», а на початку XX ст. Л. П. Якубинський вжив визначення «дискурсивне мовлення» [16:36; 58:18].

Проте, З. Харріс, американський лінгвіст, вважається першим, хто ввів термін «дискурс» у науковий обіг. Ще в 1952 р. він опублікував статтю під назвою «Аналіз дискурсу», якою поклав початок «лінгвістиці тексту» [78: 10].

Термін «дискурс» не має конкретного визначення – адже дискурс як такий є міждисплінарною сферою, а поняття дискурсу є широко поширеним в історії, соціолінгвістиці, культурології, літературознавстві, тощо.

Тим не менше, чимало вчених намагалися окреслити зміст, межі і обсяг цього поняття. Наприклад, вельми поширеним поняттям дискурсу є його уявлення як єдності мови: тексту, культури, психологічних, когнітивних та соціальних аспектів [42: 9].

Т. Ван Дейк визначає дискурс, як комунікативну ситуацію, що має своє місце між мовцем та слухачем, в процесі комунікативної дії в певному часі чи просторі [73: 50].

Під впливом робіт К. Г. Маркса, З. Фрейда та Ф. де Сосюра, Пеше визначає поняття дискурсу, як те, що не можна змішувати з емпіричним мовленням та з текстом, це поняття руйнує будь-яку вузькомунікативну концепцію мови [65: 84].

В той час, О. О. Селіванова відображає поняття дискурсу, як замкнену цілісну комунікативну ситуацію або ж стиль мовного спілкування. Лінгвіст також вказує на те, що дискурсом може бути певна мовна поведінка у певній сфері соціуму, маючи певний набір змінних [48: 119].

П. Серіо, в свою чергу, визначає вісім різних понять дискурсу, проте, їх можна об'єднати в одне цілісне визначення. Дискурс – це еквівалент поняттю «мовлення», що має ширше поняття ніж «фраза», як така, проте має вплив на усіх членів комунікативної ситуації [49: 9].

Дж. Ліч стверджує, що дискурс реалізується через повідомлення, в якому відображено текст [69: 179].

С.Є. Максимов, зазначає, що «Дискурс – це комплексний комунікативний феномен, який складається не лише з тексту, але й з інших факторів взаємодії (поширення знань, комунікативні цілі, когнітивна система учасників дискурсу, їхня культура, тощо.), які є необхідними для створення та адекватної передачі тексту...» [38: 8].

О. М. Мороховський, стверджує, що дискурсом є певна послідовність висловлювань, що пов'язані між собою [39: 5].

В той час Д. Шифрін вважає, що дискурс та висловлювання є тотожними поняттями [71: 34].

В свою чергу лінгвіст І. С. Шевченко досліджує дискурс як багатоаспектну когнітивно-комунікативно-мовну систему, яка визначається аспектами формування ідей та переконань, взаємодією учасників дискурсу у певних соціо-культурних контекстах та використання вербальних/невербальних засобів [8: 115].

Важливим є те, що дискурс це не просто фрагмент тексту, а ціла взаємодія з культурою та соціальним становищем. Вербальна складова дискурсу є важливим його складником, так само, як і його когнітивні та прагматичні чинники [70: 196].

Розглядаючи основні типи дискурсу, виділені мовознавцями, можна виокремити художній дискурс, який є їхньою невід'ємною складовою.

Вже більше ніж пів століття художній дискурс є темою вивчення мовознавців. Такі відомі лінгвісти як І. Річардс, Л. Розенблат, Т. А. Ван Дейк, Д. Лонг, Р. Террі, М. Пешьо, М. Фуко, Ж. Лакан, Е. Бенвеніст, тощо.

Художній дискурс, або як його ще називають літературний, - це дискурс художнього тексту, у якому відображено авторське бачення певної ситуації, емоції та почуття, його світогляд та світорозуміння; основною ціллю якого є естетичний вплив на читача. Це так званий комунікативний акт, основною характеристикою якого, є намагання письменника вплинути на внутрішній духовний простір читача, щоб спробувати змінити його [73:151].

Т. А. Тюпа визначає літературний дискурс естетичним та називає його особливою, художньою мовою, яка містить семантичну специфіку, що робить її схожою до мови внутрішнього мовлення. Унікальністю цього дискурсу є те, що змістом повідомлення у ньому є сама особистість, так звана цілісна особистість автора [52: 8].

І. В. Саморукова зазначає, що художнє висловлювання, будь-якого типу, можна вважати діяльністю дискурсивного простору [45: 97].

Найбільш значимим домінантом літературі є специфіка жанру. Жанр є особливістю твору. Якщо колись жанр вважався описовим, то зараз він є пояснювальним. Жанр існує для втілення певної соціальної ролі, який визначає відношення між автором та читачем. Прийнято вважати, що в літературному дискурсі відношення є тристороннім «автор-текст-читач» [66: 324].

А. Баварші стверджує, що жанр створює певну літературну культуру та поетику, в якій текстова діяльність набуває значущості; він є важливою основою для читання та створює соціальну реальність, в якій задіяні дії всіх учасників комунікації [59: 346].

Варто зазначити, що поняття Художній дискурс є дещо узагальненим, адже сюди відносяться два типи текстів, які варто розрізняти і розглядати окремо:

- Проза;
- Поетичні твори.

Проза – це тип словесно-художньої творчості, усна або письмова мова. Цей тип письма складається з художньої літератури та письма. Прикладом художньої літератури є класична література, комедія, драма, детектив, фольклор, казки, фентезі, фантастика, тощо. Публіцистика містить в собі науково-технічні твори, есе, посібники, статті, наукові дисертації, тощо.

Саме прозовому типу творів більше притаманна вторинність, де взаємодія персонажів відіграє важливу роль.

Потрібно підмітити, що важливими аспектами літературного дискурсу є когнітивний та комунікативний у їхньому зв'язку з соціокультурним аспектом.

Когнітивний аспект – це впершу чергу певний образ письменника, адже в образі автора поєднуються усі структурні властивості словесно-художнього цілого [12: 211]. В. Виноградов також пропонує розглядати так званий «образ автора» у контексті втілення літературної мови своєї епохи, способів її розуміння, володіння, а також поетичного використання [11: 5].

Беручи до уваги наукові роботи С. Є. Максимова, В. Г. Ніконової, В. В. Виноградова та І. Є. Фролової можна зробити висновок, що літературному дискурсу притаманні такі функції, як:

- волюнтативна (вплив на свідомість читача);
- модальна (ставлення автора до дійсності, що змалбовується);
- естетична (відтворення та надихання прекрасним);
- акумулятивна (зберігання інформації);

- трансмісійна (передача інформації).

Напевно найважливішою функцією художнього дискурсу є саме естетична функція, адже вона є ключовим сприйняттям читачем самого твору.

У такому контексті можна помітити комунікативну взаємодію автора та читача, основу на авторському баченні певних ідей, переконань, світогляді, культурі чи, навіть, епохи.

В свою чергу, усталені вирази, фразеологізми чи прагматичні ідіоми займають особливе місце художнього дискурсу та складають частину його лексично-забарвленого аспекту разом із жаргонізмами, діалектизмами, барбаризмами чи запозиченнями.

Літературний дискурс є складним та багат шаровим лінгвістичним явищем, основною функцією, якого, є естетичний та волюнтативний характер. В свою чергу, невід'ємною ознакою усталених виразів цього дискурсу є метафоричність та переносність значення.

У художній літературі значення фразеологізмів є значним: вони охарактеризовують персонажа, його обізнаність в мові, культурі, соціології, релігії, традиціях та історії. Вони відображають манеру та стиль мовлення як самого автора, так і створеного ним персонажа. Вони збагачують історію та мову персонажа і з тима самим, наповнюють і розкривають атмосферу твору.

Усталені вирази, за своєю формою та функціональному потенціалі ідеально відповідають методу зберігання, накопичування та відтворення інформації. Вони мають своє окреме місце в когнітивній базі мови. Таким чином, можна зробити висновок, що когнітивні бази формуються не стільки на певних баченнях чи переконаннях тих чи інших феноменів, а скільки на інваріативності цих ситуацій.

Можна дійти висновку, що в художніх текстах усталені вирази виконують функцію конкретизуючих висловлювань, тобто проводять паралель між цією ситуацією, та тією, яка стала причинною для утворення цього виразу. А також мають метафоричний підтекст, який яскраво підкреслить необхідну ситуацію, та зверне на це увагу читача. Багато усталених виразів, по своїй суті і є метафорами.

Тож, вони не тільки представляють якусь прототипну ситуацію, але й виконують роль більш чіткого, експресивно опису, що робить художній текст більш цікавим, та легко запам'ятовуваним.

Як зауважив в своїй роботі І. В. Арнольд, кожен читач, дещо змінює запропоновану автором модель світу та інтерпретує її на свій лад, дослухаючись до власного життєвого досвіду [6: 88]. В цьому випадку, якраз усталені вирази і стають тим самим поштовхом для читача, який дозволяє трактувати написане в правильному руслі та полегшують сприйняття нової інформації.

Одже, художній дискурс є комунікативною взаємодією автора та читача, основою на авторському баченні певних ідей, переконань, світогляді, культури чи, навіть, епохи.

Мова, як така, не лише пасивно відображує дійсність та накопичує інформацію про світ. Вона може стати активним знаряддям формування самої дійсності. У літературному дискурсі, задля надання необхідної конотації, використовують емоційно-експресивну лексику.

Основною метою літературного дискурсу є переконання читачів у сприйнятті авторського бачення світу чи ситуації.

Усталені вирази, в свою чергу, у художньому дискурсі відіграють особливу роль. Вони є незамінними для мови та несуть культурну цінність.

Завдяки своїй емотивно-експресивній функції вони здатні брати участь у формуванні та відображенні культурного, ідеологічного чи психологічного впливу на читача.

Вони існують у різних сферах людської діяльності, проте в художньому дискурсі вони є оптимальним варіантом для естетичного та експресивного відображення реальності.

1.3. Усталені вирази як проблема перекладу художнього дискурсу

Фразеологія є однією з найекспресивніших та найжвавіших частин словникового складу мови, яка може використовуватися у тій чи іншій мірі у різних функціональних стилях, хоча найчастіше є ознакою художнього дискурсу.

Оскільки фразеологія є стилістично-специфічною характеристикою туксту, то і підхід до перекладу усталених виразів також має певну специфіку. Звичайно, існують різноманітні фразеологічні словники (О. В. Куніна, М. Мансера, Ф. Вуда та Р. Рілла, А. П. Ковалю, В. П. Коптілова, тощо.), але жодний з них не може претендувати на повноту відображення етнокультурних підмурків фразеології, і тим більше не є збіркою рецептів з підбору еквівалентів у процесі перекладу з однією мови на іншу. Фразеологічним одиницям в художньому дискурсі властива багатозначність, тож для кожного окремого контексту має існувати свій унікальний варіант перекладу/трактування їх значень.

В межах художнього дискурсу переклад реалізує бівалентну функцію, а саме інформативну і творчу, де творча, зазвичай, виходить на перший план (на відміну від, наприклад, перекладу науково-технічних текстів, де на першому плані завжди виступає інформативна або інструментальна функція). Ця різниця дає привід для дискусій стосовно того, що таке є переклад - ремесло або мистецтво.

В. С. Виноградов визначає переклад, як особливий, самостійний вид мовного мистецтва, а саме, мистецтва перевираження тексту оригіналу мовою перекладу [11: 25].

А. В. Федоров також дав визначення поняттю перекладу. Автор охарактеризував його як мовлєве утворення, що співпадає з оригіналом, беручи до уваги особливості двох мов та жанрової специфіки тексту [53: 45].

Н. К. Грабовський, в свою чергу, визначає переклад як діяльність, що за своєю формою схожа на мистецтво. Основним елементом перекладу є перекладацький еквівалент, який за своєю природою можна вважати аналогічним до художнього образу, з онтологічної, семіотичної, гносеологічної та естетичної точки зору [14: 1-10].

Важливо пам'ятати те, що, як колись сказав В. І. Тьюпа: «художня література, яку частіше називають «мистецтвом слова», належить до ще ширшої сфери людської діяльності – мистецтва» [52: 1].

Мистецтво – це не лише культура, художня майстерність, музика, театр, скульптура чи архітектура. Мистецтвом є також література та мова, як в широкому, так і у вузькому значенні цього слова.

Переклад поетичних творів – це мистецтво, а не просто ідентично підібрана кількість строф, та правильні тропи. Єдиним мінусом є те, що переклад поезії - це по-суті створення новго поетичного твору на основі оригіналу.

Важливим питанням художнього дискурсу є його методи інтерпретації. Будучи складним та інколи заплутаним явищем, що включає в себе когнітивні та соціокультурні аспекти життя, художні твори є зазвичай складними для перекладу.

Упродовж історії підходи до стратегій і тактик перекладу художніх творів зазнавали певних змін. Як відомо, попервах переклади прози та поезії були дослівними. Пізніше сформувався підхід, який закликав зберігати не не просто змісту, а й стиль автора. Як з цього приводу писав видатний римський оратор Марк Туллій Цицерон: «Тому то, так би мовити, я й переклав найзнаменитіші промови двох найкрасномовніших аттичних ораторів, Есхіна та Демосфена, які вони виголосили один проти одного. І я перекладав їх не як товмач, а як оратор, зберігаючи ті самі думки та форми, чи, інакше кажучи, «фігури» думок, проте мовою, яка відповідає нашому вживанню. І коли я це робив, то не вважав за необхідне передавати слово словом, проте зберігав загальний стиль та силу мови. Бо не думаю, що повинен їх відраховувати читачеві поштучно, немов монети, я сплачував їм борг, так би мовити, загальною вагою» [87: URL].

Стилістика тексту є однією з основних причин виникнення складностей при перекладі. Важливо розуміти та розрізняти літературні аспекти тексту, такі як тропи, стилістичні фігури чи стилістично-марковану лексику, задля адекватної передачі та сприйняття тексту.

Важливим питанням також є і синтаксис тексту: коректна передача авторського або внутрішнього монологу.

Варто також звернути увагу на те, що важливим пунктом в перекладі є і варіювання перекладацьких прийомів. Така зміна залежить в основному від жанру твору: драматичний чи ліричний.

В процесі інтерпретації текстів художнього дискурсу відбувається широке коло трансформацій: транспозиції, компенсації, диференціації, адаптації та конкретизації [38: 90].

Надзвичайно складним є процес відтворення поетичних творів. Такі переклади здатні виконувати лише окремі перекладачі, адже попри всю можливу обізнаність у лінгвістичних чи культурологічних аспектах, перекладач має володіти неабиякою майстерністю віршування, а в ідеалі самому бути поетом. По-суті, як стверджує Г. Гачечиладзе, перекладач повинен не просто передати зміст твору чи зробити його дослівний переклад, але створити ідентичний за формою і змістом твір [17: 39].

Варто зазначити, що при перекладі праць, які належать до художнього дискурсу, обов'язковим етапом є здійснення повного перекладацького аналізу (деконструкції - Ж.Деріда) тексту, без чого його коректна інтерпретація є неможливою. Такий аналіз передбачає вивчення усіх стилістичних засобів застосованих в роботі, граматичних особливостей та відтінків значень. Потрібно проаналізувати прагматику твору, провести паралелі та знайти зв'язок між твором та світом. Необхідно передати думку, яку автор вклав в написані рядки, та відтворити її мовою перекладу, не втративши авторських особливостей.

Загальноприйнятим фактом є те, що переклад художнього дискурсу є складним процесом, на який впливає низка різноманітних факторів, таких як на кого орієнтований текст, чи які прагматичні функції він має виконувати. Важливо також пам'ятати, що такі види перекладу працюють не лише з двома різними мовами, а й культурами та релігіями, включаючи чисельну кількість емоцій, асоціацій та ідей [41: 267].

Отже, переклад фразеологізмів у художньому дискурсі є специфічним та неоднозначним. Художній дискурс, як такий є складним явищем, у ньому втілена не просто конкретна інформація, але й думки та емоції автора, внутрішні переживання,

підтекст. Культурна, історична та соціальна приналежність усталених виразів ускладнює їхню контекстуальну передачу іншою мовою. Детальне вивчення усіх способів перекладу, а також використання фразеологічних словників є необхідними для адекватного перекладу.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

Фразеологія є відносно молодого наукою, її виникнення датують 30 – 40 роками ХХ століття, а основоположниками вважають Ш. Баллі, У. Вайнрайха, І. В. Арнольд, О. В. Куніна, В. В. Виноградова, Д. Д. Фрезера, А. Маккаї та інших.

Усталені вирази, або, як їх ще називають ідіоми чи фразеологізми – це так звані, усталені словосполучення, чи навіть речення, значення яких виходить із сумарного значення усіх їх компонентів.

Вивчення усталених виразів призводить до суперечок у світі лінгвістики та мовознавства. Основною проблемою науковців є можливість існування фразеології як науки та роль усталених виразів у мові. Існує навіть твердження, згідно якого фразеологізми не варто включати в галузь мовознавства.

Проте, не зважаючи на усі суперечки серед лінгвістів, вже в радянському союзі, така галузь, як фразеологія, почала свій стрімкий розвиток.

Сьогодні, до нас дійшли класифікації О. В. Куніна, А. Маккаї, О. І. Смирницького та І. В. Корунця, згідно яких фразеологізми можна поділити як на структурні складові так і визначити шляхи їх надходження в мову.

Попри історію свого вивчення фразеологія все ще продовжує розвиватися у різних напрямках. Варто пам'ятати, що мова це змінна складова нашого життя, що є неабиякою основою для нових відкриттів. Наприклад, така галузь фразеології як «прагматичні ідіоми» зародилась відносно недавно і має свою основу у сучасному застосуванні мови.

Художній текст, як такий, це є окремий світ, у якому відображаються певний зміст, почуття та емотивність. Це несправжнє відображення реальності створене автором задля передачі його думки, світобачення та фонових знань читачеві.

У різних типах дискурсу, фразеологізми також відіграють свою емотивно-експресивну роль, а особливо це стосується художнього дискурсу. Метафоричність усталених виразів у літературному дискурсі відіграє не лише естетичну роль, але і передає чітко уявлення автора про картину світу, що зображено у творі. В контексті

художнього дискурсу фразеологізми відіграють, соціокультурну, естетичну та емотивну функції.

Переклад художнього дискурсу вирізняється своєю складністю та вибагливістю, а переклад усталених виразів у художньому дискурсі, можна назвати своєрідним «мистецтвом», адже передавання фразеологізмів є здебільшого контекстуальним їх тлумаченням, що ускладнює роботу перекладача, змушуючи проводити детальний аналіз дискурсу в цілому та тексту конкретно.

Розділ 2

ФУНКЦІОНУВАННЯ УСТАЛЕНИХ ВИРАЗІВ У РОМАНІ ДЖ. ГОЛСУОРЗІ САГА ПРО ФОРСАЙТІВ

2.1 Трилогія Дж.Голсуорсі «Сага про Форсайтів» - художній документ про Англію кінця ХІХ-початку ХХ ст.

В англійській мові фразеологія, а конкретно фразеологічні одиниці, практичні ідіоми, приказки, прислів'я і усталені вирази в цілому, займають особливе місце. Вони не просто викликають зацікавленість лінгвістичної спільноти, але і є частиною культури, а отже, розуміння їх структури та семантики є необхідними.

Предметом цієї роботи є дослідження фразеологізмів на основі роману Джона Голсуорзі «Сага про Форсайтів», тож необхідно зрозуміти саме особливості та автора та його твору у виченні цієї проблеми.

Джон Голсуорсі народився в сім'ї юриста, закінчив Оксфордський університет, спеціалізуючись в морехідному праві, проте він не став займатися юридичною справою, а пішов в літературу. Писати він почав під впливом Джона Раскіна. Голсуорзі співчував ідеї романтичного протесту Раскіна проти буржуазної моралі. Своїми натхненниками Голсуорзі вважав, також, Тургенева та Мопассана, в яких він проходив своє духовне учнівство. Не можна і не згадати його дружину Аду Пірсон, яка надалі стала його музою. Її прототипом можна вважати Айріні, персонажа «Саги про Форсайтів». Письменник писав свої твори під її музичний акомпонемент, а згодом жінка поставила на музику деякі з його віршів. А сучасники вважали його улюбленцем долі, адже він був заможним та міг без перепон займатися своєю улюбленою справою [22: URL].

Дж. Голсуорсі одночасно писав і п'єси і романи, завдяки своїй звичці писати щоранку, автор залишив після себе у спадок молодим поколінням близько 20 романів, 27 п'єс, 173 новел та щонайменше 700 листів; він був одним з останніх авторів англійської літератури, хто писав у стилі критичного реалізму. Автор

працював із соціальними проблемами та повністю відображав їх у свої роботах. Він критикував несправедливість, тиранію та всі пороки людські, проте, його критика не була руйнівною, адже Голсуорсі і сам належав до вищого середнього класу, тож руйнувати такі усталені звичаї йому не хотілось [75: 19 - 20].

Літературним дебютом автора стала збірка оповідань під назвою «Чотири вітра», але потім, вирішивши що книга не варта свого місця під сонцем, автор скупляв усі можливі екземпляри та спалював їх. Дійсно справжнім початком своєї літературної діяльності Голсуорсі все таки вважав ще одну книгу оповідань та вже під назвою «Чоловік з Девону» в якій вперше і з'явився один з представників дому Форсайтів.

Автор з впевненістю відмічає, що головним завданням письменника є ні що інше як «рвіння до правди». Голсуорсі називає себе доволі старомодним у цьому плані, адже надихався він класикою реалізму, а не притаманними його часу авангардом та експериментальним мистецтвом. У нього були незмінні пріоритети які під час написання нового шедедру були завжди на першому місці, це і відбір, і форма, і обов'язкова наявність моралі. Проте залишаючись реалістом у свої галузі, письменник відмовлявся від можливості розвику натуралізму, адже для нього творчість не було бажанням передати дійсність такою яка вона є в реальному житті, використовуючу нудні описи та усталені факти, для нього слово «творити» означало здатність створювати життєві характери та ситуації та відслідковувати їх розвиток духовний, моральний та реальний.

Творчість Голсуорсі характеризується як складними психологічними роздумами, так і їх вдало спростованими поглядами. Він вдало передає атмосферу тогочасності та захоплює майстерністю прихованої самоіронії.

Його вплив на свідомість багатьох поколінь був настільки великим, що у вузьких літературних кругах Джона почали називати спадкоємцем Бальзака, Тургенєва та інших відомих і видатних класиків.

Критика застою думки в англійських привілейованих класах, беземоційності, аристократії та художників, демонстрація співчуття до сильних пристрастей, щирості, справжньої любові – усе це відображення трилогії «Сага про Форсайтів».

Голсуорзі зачіпає у своїх творах в основному соціальну проблематику та не боїться бути засудженим спільнотою. Він ходить на межі дозволеного та не боїться критикувати себеб в тому ж числі. Автор засуджує егоїзмб марнославністьб високомірністьб корисливість та недалекість. Холоднокровність та нерозуміння естетичної насиченості цього світу є неабиякою вадою не лише привілейованого класу, але й усього людства.

Доля однієї сім'ї, яку так вправно описує автор – це доля багатьох поколінь, батьків, діте та внуків, що розглядається на довгому фоні жття Англії. Зміна усих цих епох здійснюється шляхом згадки та опису таких історично вагомих подій, як англо-бурська війна, смерть королеви Вікторії та Перша світова війна [21: URL].

Трилогія складається з трьох романів: «Власник», «В зашморгу», «Здається в наймання» та двох інтерлюдій, до цього всього також додається другий форсайтовський цикл під назвою «Сучасна комедія». За основу цієї роботи взято перший том роману, під назвою «Власник». В цій частині своєї трилогії, яка була написана в найплідніший період життя автора, Голсуорзі безжально відображає комерційну діяльність сім'ї Форсайтів, а в особливості головного героя Сомса Форсайта, так званого «Власника».

Роман має соціальне підґрунтя, автор зображає сім'ю Форсайтів як невелику частинку привілейованого класу його часу. Їх характерними рисами є екстремальний індивідуалізм, егоїзм та здатність ніколи не здаватися, презирство до всього чужого, сильне почуття власності, завзятість, снобізм та практичність.

Двома несумісними моментами книги є прізвище Форсайтів та поняття мистецтво. В їхній сім'ї цінується практичність, амистецтво залишається лише методом заробітку, але не створення чогось прекрасного. Ці люди не є творцями, вони просто є тими хто у всьому бачить вигоду.

Сомс Форсайт – це зіткнення відчуття власності та щирого кохання. Він є духом спільноти в якому культ власності керує світом. Він впевнений що все можна купити за гроші, так само як і продати. Своєю власністю він вважає не лише картини, будинки та інвестиції, але й свою дружину. Сомс Форсайт є певним відображення сутності усієї форсайтівської сім'ї. Протягом усієї історії цього роду,

саме образ Сомса залишається в центрі уваги читача. Така виразна характеристика може свідчити лише про те, що Голсуорсі немов посилює цим увесь критичний реалізм саги [56].

Поєднуючи в собі об'єктивність та тонк психологічне бачення дозволили письменнику втілити у своєму романі боротьбу поуттів, приниження духу, пристрасть та усі зусилля які вели до байдужості та притупленості.

Голсуорсі не просто описує якусь певно вибрану сім'ю, а в цілому індивідумів хто може підходити під цей опис. Форсайти існують поза межами часу. Почуття власності, вміння практично оцінювати оточуючих людей, речі та ситуації, відсутність здатності образного мислення. Автор прямо заявляє, що Форсайтом є не лише людина яка носить це прізвище, а і той, кому властива така психологія.

Перша книга з трилогії передає читачам світ «власників» через призму критики. Це і сатиричний вступ, і з тим самим іронічна, проте з тим самим, багатозначна розв'язка.

З усього згаданого вище стає зрозумілим, що характерною рисою твору Джона Голсуорсі є саме відображення життя буржуазії у всіх його проявах: рутини, кар'єра, сім'я, культура та мова. Його роботам притаманні широкий розмах, майстерність, спостережливість та уся соціально-психологічна значущість у зображенні рутини.

Після виходу в світ «Саги про Форсайтів» автор показав себе як справжній майстер у написанні психологічно тонкої і лаконічної прози, не забуваючи, звичайно, про початки своєї кар'єри, повертаючись до написання новел, повістей та оповідань.

Попри своє знатне походження, Голсуорсі не відзначається використанням у своїх роботах лише діалектів вищого буржуазного англійського класу. Його персонажі розмовляють діалектами усіх походжень, сленгами та жаргонізмами. Мова, якою розмовляють персонажі його творів – це відображення не лише їхнього матеріального, але і духовного стану.

Діалектизми, наприклад, займають особливе місце в мові, адже вони дозволяють автору підкреслити не лише індивідуальні особливості персонажів, але і окреслити їхнє територіальне походження, освіту, розвиток, гумор [58: 39].

Звичайно, перенасичення художнього твору діалектизмами може знизити його естетичний вигляд, тож Джон Голсуорзі подав їх з обережністю.

Жаргонізми, в свою чергу, не відходять у своїй функціональності далеко від діалектизмів чи фразеологізмів. Вони також є засобом вираження емоційності та експресії, та трактуються в сучасній лінгвістиці, як семантико-стилістичні ознаки, що забезпечують здатність мови виступати в комунікативному акті, а їхніми основними ознаками є загальноповживаність та стилістична зниженість [77: 4].

Не можна не помітити, що у своїх роботах Голсуорзі, як і більшість письменників у всі часи, вдавався до використання цих стилістичних засобів, тож і «Сага про Форсайтів» насичена не лише діалектизмами чи жаргонізмами, але й великою кількістю усталених виразів, які є вагомим доповненням до загального враження про головних персонажів. З однієї сторони, вони допомагають краще охарактеризувати та зрозуміти героїв роману, їхні стани у різних ситуаціях та ставлення до інших і до самих себе. З іншої сторони, фразеологізми яскраво відображають культуру англійського народу, звичаї та традиції.

Не можна не зазначити, що Дж. Голсуорзі також вдавався до прийому реконструктуризації [3: 57], або як краще зазначити дещо видозмінював вже давно усталені вирази.

Наприклад:

(102) *She's the skeleton in the family cupboard, isn't she?* (2: 428).

А хіба вона не стала скелетом у сімейній шафі?

Письменникам які мають свій особливий авторський стиль, ідеостиль, властиво вносити певні зміни в давно вже укорінені устої мовного світу і Голсуорзі цьому не виняток.

В прикладі подано відомий фразеологізм «*The skeleton in the cupboard/closet*», що знайшов свій початок в Англії ще в 1800 році. Однак, виконавши колоритну та емотивно-експресивну функцію фразеологічна одиниця «*The skeleton in the family cupboard*» передає читачу атмосферу англійських сімейних цінностей які панували в роки буржуазної спільноти.

Прикладами даної дослідницької роботи слугують усталені одиниці, виокремлені з контексту першого роману трилогії «Васник», основою їхнього перекладу є робота Олександра Тереха, та власний переклад, у окремих випадках.

Отже, робота Джона Голсуорсі є цілковитим відображенням світу буржуазної моралі англійського середнього класу. Автор критикує пороки та моральні цінності тогочасної знаті, не зважаючи на своє, також знатне походження.

Голсуорсі є автором який відображаючи соціальну проблематику передає не просто окремі факти, але й, в певному сенсі, описує своє засудження пороків не лише привілейованого класу, але й кожного, хто перш за все втілює у собі егоїзм. Корисливість, холонокровність та зверхність, естетичний та моральний занепад, відсутність будь яких існуючих цінностей, окрім важливих для них матеріальних, поклоніння предметності не духовності.

Це історія Форсайтів, що створили своє сімейне вогнище з наполегливої роботи та віри в святі права власності. Їхня діяльність завжди приносить їм користь, а що до решти, то оточуююччі не мають для них ніякого значення.

Форсайти ніколи не помирають. Така символіка характеризує Голсуорсі, як митця дійсно психологічного роману, адже не обов'язково мати прізвище Форсайт, щоб бути ним. Це прізвище стало певною характеристикою для деяких індивідуумів. Це ніби опис усіх зі синдромом «власника».

Тим не менш, варто звернути увагу, що автор вправно володіє як і англійською мовою буржуазії так і діалектизмами, а в особливості фразеологічними зворотами, що дозволяє Голсуорсі передати не лише ситуацію, але і особливості головних персонажів, їх внутрішній світ. Фразеологія відіграє особливо роль у даному творі, даючи змогу читачу поринути у світ Форсатів, розкрити для себе кожного персонажа. Вони підштовхують до розуміння не лише очевидного але і прихованого. Голсуорсі не боїться використовувати найрізноманітніші види вокабуляру, адже для нього майстерністю слова є передача дійсності, передача внутрішнього світу персонжів, їх емоцій та відчуттів. Автор створює свого персонажа наділяючи його не лише зовнішніми характеристиками, але даючи йому

думку, почуття та голос, а голос в літературі є необхідною складовою для кожного героя твору.

З точки зору лінгвістики саме голос і є відображенням особистості, адже акцент, діалект, правильність чи неправильність вимови, дефекти мовлення та інші дрібниці можуть розкрити персонажа зовсім з іншої сторони.

2.2 Типологія та функції усталених виразів у романах Дж. Голсуорсі.

Вважається, що усталені вирази мають найяскравіше відображення насамперед у художньому тексті. На відміну від усіх інших стилів мовлення, саме у художньому творі можна зустріти усі існуючі риси інших функціональних стилів, де вони гармонійно та цілісно поєднуються. Художній твір Дж. Голсуорсі «Сага про Форсайтів», в свою чергу, відіграє неабияку роль у творенні класичної англійської літератури, тому аналіз ідіоматичних виразів на основі цього роману становить суттєвий інтерес для дослідження.

Як зазначалося вище, «Сага про Форсайтів» складається з трьох романів та двох інтерлюдій, проте за основу даного дослідження було взято лише перший том, під назвою «Власник».

Усталені вирази – це структурно, лексично та семантично сталі словосполучення чи речення, значення яких, не залежить від значення їх окремих компонентів [27: 182].

Усталені вирази, в ході наукових досліджень, отримали широкий спектр термінологічних трактувань. Наприклад, у своїх дослідженнях семантичних особливостей В.В. Виноградов вказує на усталені фрази; Н.Н. Амосова зі сторони контекстуальних досліджень позначає ідіоматичні вирази; в той час, А. І. Смирницький у своїх функціональних дослідженнях визначає слово-еквіваленти, а А.В. Кунін дає визначення фразеологічним одиницям.

Беручи до уваги такий широкий спектр вивчень, за основу даного дослідження можна взяти термін фразеологізм, або фразеологічна одиниця, в основу якого входять значні наукові внески розроблені мовознавцями.

Стає зрозумілим, що фразеологізми утворюються від поєднання вільних комбінацій слів, які використовуються у переносному, метафоричному значенні, а з часом перетворюються в усталену конструкцію.

Опрацювавши обраний практичний матеріал, стало зрозуміло, що роман «Власник» є яскравим прикладом використання усталених одиниць у художній літературі. Адже, умовно визначивши частоту використанні фразеологічних

одиниць, можна зазначити, що у 40% випадків, автор застосовує той чи інший ідіоматичний вираз.

Що стосується типології усталених виразів у романі «Власник», то варто відмітити, що у творі трапляються фразеологічні одиниці, які можуть бути прикладом для найрізноманітніших класифікацій.

Варто відзначити, основні розподіли усталених виразів на основі теоретичного підґрунтя даної роботи.

Найвідомішою та найдоцільнішою для визначення усіх фразеологічних одиниць твору є класифікація В. В. Виноградова [11: 154], який виділив три типи фразеологізмів:

Фразеологічні зрощення.

Наприклад:

(4) *The house was a white elephant, but he could not conceive of his father living in a smaller place; and all the more did it all seem ironical* (2: 30).

(3) *It must be going up in value by leaps and bounds!* (2: 24).

(91) *By hook or crook she must and would get him!* (2: 647).

Фразеологічні сполучення.

Наприклад:

(33) *Piccadilly, but lay again, with hell in his heart, and his face to the sweet-smelling, dewy grass, in the long shadow of poplars that hid the moon* (2: 218).

(100) *The waters of change were foaming in, carrying the promise of new forms* (2:726).

Фразеологічні єдності.

Наприклад:

(49) *“...wanted things so inexorably until she got them--and then, indeed, often dropped them like a hot potato”* (2: 321).

(9) *«...a peculiar satisfaction of the senses, a peculiar certainty, which novelists and old ladies call love at first sight»* (2: 88).

Деякі мовознавці, які дотримуються широкого розуміння фразеології, як такої, відносять до неї також і комунікативні одиниці, влучні крилаті вирази та фрази, тощо.

Такий тип фразеологізмів називають **фразеологічними виразами**.

Наприклад:

(87) *“I perceive,” said Jolyon, “that you are trying to kill two birds with one stone”* (2: 605).

(88) *The healer, was such a fine man, and he had such difficulty in making two ends meet, and getting his theories recognised* (2: 605).

(82) *From the warmth of her embrace he probably divined that he had let the cat out of the bag, for he rode off at once on irony* (2: 562).

Варто зазначити, що провівши відносні підрахунки опрацьованого ілюстративного матеріалу, можна виокремити наступне відсоткове співвідношення усталених одиниць (рис. 2.1) за типологією наведеною вище:

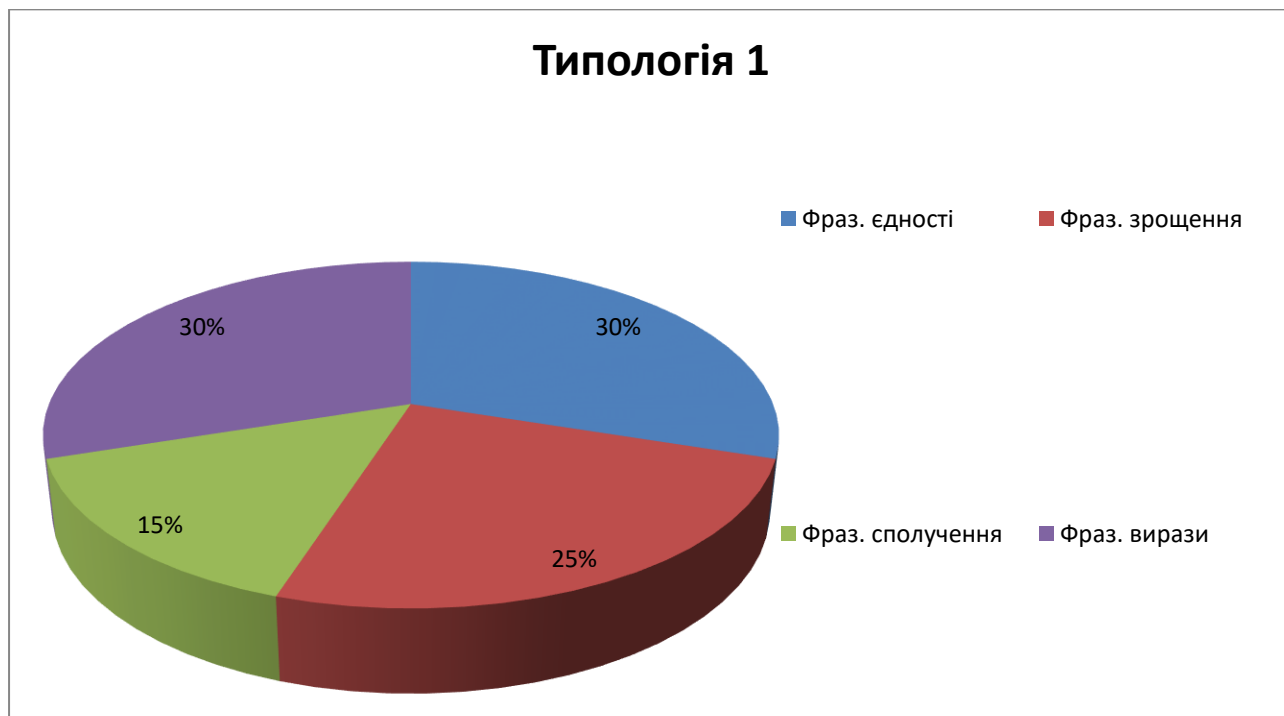

Рис. 2.1

Мова це історично складена та змінна система, а отже невід'ємною частиною фразеологічних одиниць є не лише їх лінгвістичні особливості, але і генетичний аспект їхнього походження.

Основними класами фразеологізмів, що визначають їхнє походження є :

Споконвічно англійськими одиницями

(53) *This is only the last straw...* (2: 339).

Фразеологізм *The Last Straw* походить від староанглійського прислів'я *It Is The Last Straw That Breaks The Camel's Back*, яке трактується як *Остання соломинка ламає спину верблюду*, або ж *Остання крапля переповнює чашу*.

Тим не менш, значну кількість усталених виразів англійської мови було **запозичено**.

Запозичені фразеологізми також можна розділити на декілька підгруп:

Біблеїзми.

Наприклад:

(104) *Kill the fatted calf, Warmson, let's have fizz* (2: 341).

Запозичення з давньогрецької та давньоримської літератур.

Наприклад:

(46) *It had been the last straw on a sorely loaded consciousness* (2: 299).

(103) *The chime was like a little voice from out of that golden age* (2: 400).

Запозичення з англійської художньої літератури.

Наприклад:

(102) *She's the skeleton in the family cupboard, isn't she?* (2: 428).

Усталений вислів *The Skeleton In The (Closet) Family Cupboard* зазнав широкого використання завдяки У. Теккерю, що використав його у своїй роботі.

Беручи за основу вище згаданий матеріал, за походженням фразеологічні одиниці згадані у творі Дж Голсуорзі можна розподілити як наступне (рис. 2.2):

Рис. 2.2

Класифікацію А.В. Кунін на основі функціональності фразеологічних одиниць також варто згадати у поданому контексті [30: 58]:

Номінативні фразеологізми.

Наприклад:

(4) *The house was a white elephant, but he could not conceive of his father living in a smaller place; and all the more did it all seem ironical (2: 30).*

(19) *It is high time a stand was made against this sentimental humanitarianism (2: 123).*

Номінативно-комунікативні.

Наприклад:

(36) *This had given him time to breathe, time to leave no stone unturned to find her (2: 250).*

(42) *Make hay while the sun shines,” he said; “and drink that up (2: 280).*

Прикметникові.

Наприклад:

(59) *Dear June is so original. Fancy, Soames, she thinks the Boers are not to blame (2: 358).*

(69) *“When I saw you last,” he said, “I was in two minds» (2: 433).*

Комунікативні.

Наприклад:

(101) *The rascally tenant had gone bankrupt through helping his brother-in-law as if charity did not begin at home* (2: 105).

Не можна не зазначити, що маючи широкий спектр використання, з точки зору комунікативності, фразеологізми також поділяють ще на три основні класи [28: 46]:

Книжкові усталені вирази.

Наприклад:

(12) *When he comes here, he sits as glum as a monkey* (2: 98).

(17) *Soames arrived on the stroke of time, and took his seat alongside the Board who, in a row, each Director behind his own ink-pot, faced their Shareholders* (2: 119).

(19) *It is high time a stand was made against this sentimental humanitarianism* (2: 123)

Розмовні усталені вирази.

Наприклад:

(27) *She had decided to learn something at all costs* (2: 173).

(28) *She had married off her three daughters in a way that people said was beyond their deserts, for they had the professional plainness only to be found, as a rule, among the female kind of the more legal callings* (2: 174).

Нейтральні усталені вирази.

Наприклад:

(8) *And, as he looked at her, an odd feeling crept over him, as though he had come across something strange and foreign* (2: 62).

(10) *He effected his object by chance, meeting her on the pier with her stepmother, who had the habit of walking there from twelve to one of a forenoon* (2: 88).

«Сага про Форсайтів» є яскравим відображенням усталених виразів не лише з граматичної чи семантичної точки зору, але і з боку стилістичного функціонування у творі. Стилїстика є однією з основ художньої літератури, а отже опрацьовані фразеологізми можна подати у вигляді наступної класифікації стилістичних функцій [76: 120]:

Функція увиразнення. Такий усталений вираз допомагає розкрити прихований сенс сказаного.

Наприклад:

(35) *But in spite of his calmness, he too was ill at ease (2: 245).*

Оцінна функція. Вираження оціночної думки автора до об'єкта дійсності.

Наприклад:

(29) *Yes, they were of the first water! (2: 275).*

Емоційно-експерсивна функція. Характеристика психічного стану персонажа, його ставлення до ситуації. Наприклад:

(25) *Understand,» he said, «once and for all, I won't have you say this sort of thing (2: 168).*

Порівняльна функція. Зіставлення осіб, предметів чи явищ. Наприклад:

(26) *Again his voice had the strange bravado and the stranger pathos; but his hand was cold as ice (2: 169).*

Функція створення колориту. Описова характеристика, яка допомагає зрозуміти ситуацію в цілому (простір та час).

Наприклад:

(77) *The trees threw thick shadows, the lawn looked like spilt milk, and a long, long way he could see (2: 518).*

Евфемістична функція. Заміна грубості усталеним виразом з негативною конотацією.

Наприклад:

(79) *Pretty and clever; but she might run out at any corner if she got her monkey up, I should say (2: 555).*

Асоціативна функція. Усталений вираз, що викликає у читача асоціацію з об'єктом. Наприклад:

(75) *“...but they were Greek to him—like a legal problem to a layman” (2: 492).*

Дана класифікація є яскравим відображенням важливості використання фразеологізмів не лише в повсякденному житті, але й у літературному світі, дозволяючи яскраво розкрити персонажів, предметів та подій. Відсотково

функціонування усталених виразів відповідно поданої класифікації, можна зобразити як наступне (Рис. 2.3):

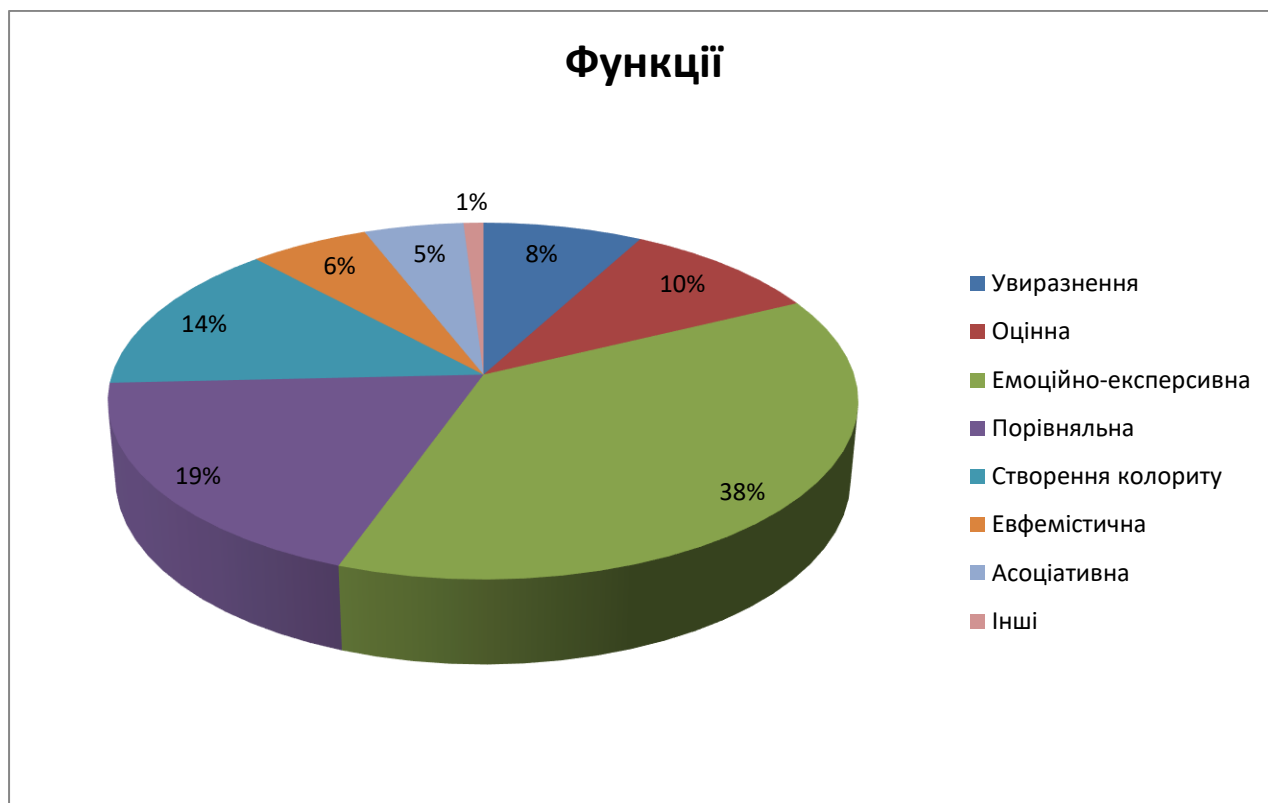

Рис. 2.3

Втім, не зважаючи на подані вище класифікації, варто підкреслити, що лінгвісти сьогодні, виділяють окремий тип усталених виразів під назвою практичні ідіоми. «Сага про Форсайтів» не є винятком, де можна зустріти такий підтип усталених виразів. Незважаючи на те, що дана класифікація є відносно новою, проте раніше існування таких усталених одиниць не є неможливим.

За синтаксичними характеристиками практичні ідіоми можна поділити на однослівні, двослівні та багатослівні [46: 134].

Однослівні.

Наприклад:

(105) *“What do you want?” she said. “Please leave my room!”* (2: 134).

Двослівні.

Наприклад:

(107) *No, my Lord, but you see I had refused to give him any more money* (2: 409).

(108) *Wasting no time, giving her no chance to change her mind, little Jon got into the bed, which seemed much softer than his own* (2: 520).

Багатослівні. Найбільшу кількість складають саме багатослівні практичні ідіоми, які в свою чергу і складають лексико-семантичну групу, в свою чергу вони поділяються на:

Невдоволення:

(111) *Ho, ho, ho! Dog my cats!" mysteriously, to bring luck* (2: 510).

Невпевненість:

(109) *God knows she tried to stifle her pride, her suspicion, her jealousy!* (2: 97).

(110) *I expect he's very lonely now that all your time is taken up with Mr. Bosinney* (2: 74).

Визначивши практичні ідіоми, як ще один вид усталених виразів, на основі роману «Власник» можна виокремити відсоткове співвідношення (рис. 4) у творі прагматичних ідіом, фразеологізмів, ідіоматичних одиниць, прислів'їв та приказок (як одна окрема група). Усі подані раніше категорії підлягають під одне поняття усталених одиниць, проте їхній розподіл у такому вигляді не є чимось надзвичайним і має повне право на існування.

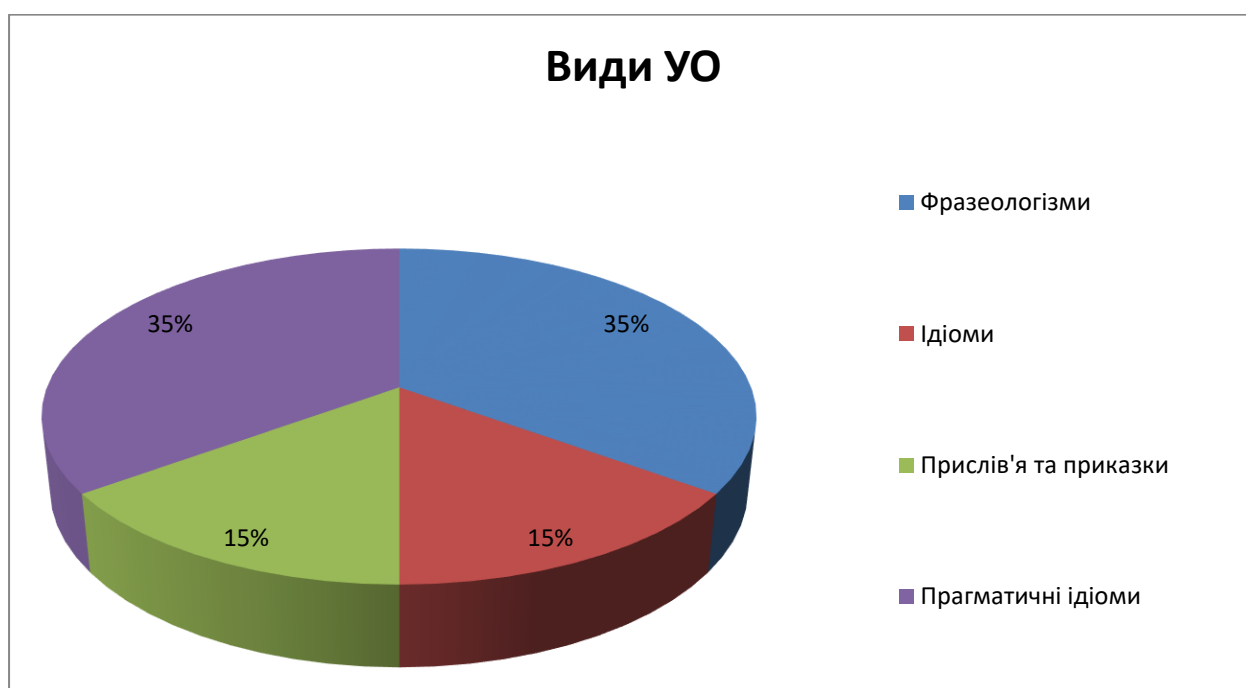

Рис 2.4

Як можна побачити із вище поданої схеми практичні ідіоми, які почали виокремлювати в окрему групу усталених виразів, відносно недавно, мали своє місце, ще в часи творчості Дж. Голсуорзі. Таке свідчення також підтверджує необхідність їх згадки як окремо існуючого підвиду усталених одиниць.

Отже, усталені вирази, мають особливу роль у лінгвістичній та комунікативній сферах людської діяльності. Це широко поширена та вивчена тема серед лінгвістів минулого та сьогодення. Класифікація фразеологічних одиниць відображає не лише їх роль у мові але і у мовлені, культурі спілкування, обізнаності та освіченості. Не зважаючи на широкий спектр вивчення усталених виразів, сьогодні лінгвісти не лише піддають їх різноманітним класифікаціям, але і знаходять та виокремлюють нові види.

З поданого вище матеріалу, можна відмітити, що найпоширенішими сьогодні є семантична класифікація В. В. Виноградова, функціональні дослідження А. І. Смирницького, згідно яких і було розподілено ілюстративний матеріал, взятий за основу дослідницької роботи.

Тим не менш, варто відзначити, що також вивчення практичних ідіом є актуальним та перспективним. Вони не просто використовуються у типових комунікативних ситуаціях, але і мають різноманітні мовленеві інтенції, виконуючи комунікативну, експресивну та волюнтативну функції.

Практичні ідіоми, як окрема ланка вивчення усталених одиниць, займають особливе місце у фразеології. З'явившись відносно недавно, вони все ж таки викликають суперечки серед лінгвістів. Одні вважають, що їх існування є неможливим, адже їх не можна вважати усталеними одиницями, інші ж запевняють, що такий тип усталених виразів мають право на існування. Розвиток мови дозволяє зазначити той факт, що нововведення в лінгвістичному світі є не просто допустимими, але необхідними.

Створення класифікації практичних ідіом може бути однією з основних цілей мовознавства у цій галузі, адже ту існує низка питань необхідних дод вирішення.

Не можна не зауважити, що подані лексичні одиниці також широко використовуються в художньому дискурсі, що дозволяє виділити їхні стилістичні функції, такі як: оцінну, емоційно-експресивну, порівняльну та асоціативну.

Можна помітити, на поданих вище діаграмах, що роман Джона Голсуорсі є яскравим прикладом використання усталених одиниць у художньому дискурсі.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

Англійський романіст та володар Нобелівської премії з літератури Джон Голсуорсі посідає видатне місце в англійській культурі. Його напрацювання в літературі перевернули звичний світ англійського населення, його сучасників.

Посідаючи вагоме місце у суспільстві, а саме будучи представником привілейованого класу, Голсуорсі без найменших сумнівів захоплює читачів своєю майстерністю письма та видатною самоіронією. Його батько виділявся з такого пізньовікторіанського суспільства вільними і широкими поглядами, можливо саме це і сформувало в ньому нестандартне на той час мислення.

У своєму найвідомішому творі, «Сага про Форсайтів», автор дозволяє читачу поринути у такий незвичний нам світ буржуазії. Перша з трилогії книга, під назвою «Власник», зачіпає такі вагомні теми, як: пороки та моральні цінності, беземоційність та пристрастність.

Його критика застою думки в привілейованого населення, втім, не була руйнівною, проте розкривала ідею власництва та моральної деградації. Трилогія розкрила Голсуорсі як майстра психологічно тонкої та лаконічної прози, а не лише як романіста та драматурга.

Втім, увагу читача привертає не лише ідея автора, але й стиль його викладу. Використання не лише англійської мови вищого класу, але й діалектизмів та жаргонізмів дозволяє поринути у світ англійського суспільства з головою.

З тим самим використання різноманітних усталених виразів займає особливе місце в трилогії. Усталені вирази, фразеологізми, зазвичай відіграють стилістичну функцію, що й допомагає розкрити героїв роману, їх поведінку в різних ситуаціях, ставлення до самих себе.

Вивчення усталених виразів є відносно новим, проте до їх розгляду підійшла велика кількість лінгвістів. Найвідомішими сьогодні є класифікації В.В. Виноградова, Н.Н. Амосов та А.І. Смирницького.

В.В. Виноградов подав семантичну класифікацію у якій фразеологізми поділяються на фразеологічні зрощення, сполучення та єдності.

Н.Н. Амосов представив фраземи та ідіоми у контекстуальній класифікації, а А.І. Смирницький у функціональній класифікації виділив фразеологічні одиниці та ідіоми.

Ще однією відомою класифікацією стала робота А.В. Куніна у якій він представив: номінативні, номінативно-комунікативні, прикметникові та комунікативні фразеологічні звороти.

Не менш важливою є і класифікація генетичного походження фразеологізмів. Щодня мова змінюється, щось зникає, щось з'являється, тож знати походження давно усталених виразів є також необхідним. За появою усталені вирази поділяють на: споконвічно англійські та запозичення.

Також, серед лінгвістів виникла ідея виділення окремої групи усталених виразів, що з'являються з часом через процес комунікації. Такі усталені вирази Т.М. Свиридова у своїх роботах називає прагматичними ідіомами.

Тож, усталені вирази посідають особливе місце у літературі та мові. Їх вивчення є важливим процесом який ще тільки розвивається

РОЗДІЛ 3

ВІДТВОРЕННЯ УСТАЛЕНИХ ВИРАЗІВ У ПЕРЕКЛАДІ ТЕКСТІВ ХУДОЖНЬОГО ДИСКУРСУ (на матеріалі перекладів романів Дж. Голсуорзі українською мовою)

3.1 Способи відтворення українською мовою усталених виразів у перекладах текстів англomовного художнього дискурсу.

Переклад і як процес, і як результат, сьогодні є об'єктом дослідження спеціальної філологічної галузі під назвою перекладознавство, що є досить розвиненою та розгалуженою наукою.

Важливими проблемами сучасного перекладознавства є низка питань, які в свою чергу, безпосередньо стосуються проблематики цієї роботи, адже одними з головних питань світу перекладознавства є: поняття еквівалентності, визначення перекладацьких стратегій, засоби компенсації тексту, тощо.

Визначають сьогодні і різні типи перекладу, як в залежності від перекладацького процесу (усний та письмовий), так і в залежності від жанрово-стилістичних особливостей оригіналу (художній, юридичний, медійний, тощо.).

Так, окремою галуззю перекладу є передча художнього дискурсу, який в свою чергу має низку специфічних особливостей. Будь-який переклад, маючи в своїй основі двоїсту природу, виконує обидві, як інформативну так і творчу функції. Остання ж всю чергу є основою художнього дискурсу.

А однією з надзвичайно специфічних проблем є проблема перекладу усталених одиниць у художніх творах. Тактики перекладу такої лексики для кожного перекладача є різними, проте у більшості випадків, він намагається передати зміст фразеологізму, жертвуючи його образом.

Проте, ця галузь перекладознавства, також не залишилася без уваги мовознавців, сьогодні можна побачити напрацювання на цю тему у

В. Н. Комісарова, І. В. Корунця, Б. М. Ажнюка, Р. П. Зорівчака, В. П. Жукова, Н. М. Шанського, В. Н. Телія, Н. Н. Амосова, тощо.

Переклад фразеологізмів передусім передбачає використання в мові перекладу усталених одиниць різного ступеня схожості з усталеними одиницями мови оригіналу: від абсолютного еквіваленту до приблизного фразеологічного відповідника [57: 69].

В. Н. Комісаров у своїх роботах визначає семантику фразеологічних одиниць як інформативний складний комплекс, що має логічні та конотативні елементи. З точки зору добору відповідності мовою оригіналу це образний або переносний компонент, прямий або наочий, емоційний та стилістичний компоненти усталеної одиниці [26: 34]. З усього вище сказаного випливає, що необхідно не просто передати зміст фразеологізму, але й зберегти його стилістичний зміст та емоційно-експресивну функцію

Вивчаючи передачу усталених одиниць, В. Н. Комісаров пропонує наступну класифікацію [27: 428]:

- Повний еквівалент.
- Частковий еквівалент:
 - Частковий лексичний еквівалент;
 - Частковий граматичний еквівалент;
- Обертональний переклад
- Калькування
- Описовий переклад

Досягнення повної еквівалентності можливо, коли в мові перекладу існує тотожний еквівалент фразеологізму, що його необхідно перекласти, тобто існує повний збіг і за лексичними, і за образними, і за стилістичними особливостями.

Частковий лексичний еквівалент базується на тотожності значення і та стилістичного забарвлення, але він може мати відмінність в образності.

Частковий граматичний еквівалент – це такий, що є тотожним у значенні та стилістиці, проте має відмінності в граматичній структурі.

Обертональний переклад – це переклад значення фразеологізму, за допомогою пошуку відповідного еквіваленту, який може бути реалізований лише у даному конкретному контексті.

Калькування являє собою метод відтворення передачі фразеологізму не шляхом пошуку його еквіваленту, а за допомогою транскрипції, транслітерації, тощо. чи перекладу.

Описовий переклад використовується за відсутності еквіваленту та недоцільності/неможливості застосування калькування, що залишає лише один спосіб передати значення фразеологізму шляхом опису.

І. В. Корунець, у свою чергу, виділяє чотири способи перекладу фразеологізмів [28: 158].

- Повноеквівалентний переклад.

У цьому випадку фразеологізми, які відтворюються шляхом підбору абсолютного еквіваленту, зазвичай належать до національно-специфічної лексики, значення яких реалізуються на фонологічному рівні. Вони зазвичай належать до категорії справжніх інтернаціоналізмів з царини соціально-політичної лексики.

Наприклад,

(78) *One did not reach him, or so it was reported by members of the family who, out of old-time habit or absentmindedness, would drive up once in a blue moon and ask after their surviving uncle (2: 547).*

До нього не докопатися, принаймні так твердили родичі, які за давньоюзвичкою або через забудькуватість вряди-годи відвідували свого останнього дядечка (1: 743).

- Частковий переклад;

Певні фразеологізми з мови-джерела можуть мати смислові аналоги в мові перекладу, але різнитися окремими предметними елементами.

Наприклад,

(12) *When he comes here, he sits as glum as a monkey (2: 98).*

Прийде сюди й сидить, насупившись мов сич (1: 128).

Даний приклад яскраво відображає зміну лише одного компонента, необхідну для адекватності сприйняття фразеологізму в мові перекладу.

- Переклад шляхом підбору у мові перекладу повного відповідника або фразеологізму з тотожним значенням.

Наприклад,

(9) “...*a peculiar satisfaction of the senses, a peculiar certainty, which novelists and old ladies call love at first sight*” (2: 88).

«...відчуття якогось особливого задоволення, особливої певності, яке письменники й літні дами називають коханням з першого погляду» (1: 114).

- Описовий переклад;

Такий метод застосовується, коли не має у мові перекладу доцільного відповідника, а калькування є неможливим.

Наприклад, (36) *This had given him time to breathe, time to leave no stone unturned to find her* (2: 250).

Так він виграє деякий час, встигне обнишпорити всі схованки і таки знайде її (1: 333).

Даний приклад відображає специфіку перекладу фразеологізмів описовим методом. Важливим є той факт, що опис значення має бути адекватним, зрозумілим та якнайбільш коротким, задля збереження цілісності речення.

Ще три основні перекладацькі стратегії усталених одиниць пропонує мовознавець Р. П. Зорівчак [78: 60].

- Вітворення фразеологічними методами. Пошук повного відповідника.
- Метод фразеологічного калькування. Частковий переклад усталеної одиниці.
- Описове відтворення фразеологізму; Передача лише змісту, сенсу усталеної одиниці, за неможливості знайти повний відповідник.

Варто також зазначити, що у своїй праці С. І. Влахов виділяє два основні методи перекладу усталених одиниць: фразеологічний та нефразеологічний [13: 180].

- Фразеологічний, який поділяється на:

- Фразеологічний еквівалент. Пошук цілковитого відповідника, що дозволяє зберегти зміст, образність та експресивність.

Наприклад,

(51) *There's a limit; we must strike while the iron's hot (2: 339).*

Для всього є межа; треба кувати залізо, поки воно гаряче (1: 457).

- Фразеологічний аналог. Пошук відповідника аналогічного по змісту, проте оснований на іншій образності.

Наприклад,

(94) *Brought face to face with his confession (2: 678).*

Опинившись віч-на-віч із своєю сповіддю (1: 922).

- Нефразеологічний метод, який у свою чергу поділяється на:
 - Калькування або дослівний метод. У випадку коли в мові перекладу фразеологізм не має ні аналогу, ні еквіваленту, застосовується метод дослівної передачі образу.

Наприклад,

(109) *God knows she tried to stifle her pride, her suspicion, her jealousy! (2: 97).*

Тільки Бог й знає, як вона намагалась побороти свою гордість, заздрість та підозрілість.

- Описовий переклад. Якщо в мові перекладу немає відповідного аналогу чи еквіваленту усталеного виразу, а дослівний переклад буде незрозумілим, то така одиниця мови передається за допомогою опису, з поясненням змісту.

Наприклад,

(4) *The house was a white elephant, but he could not conceive of his father living in a smaller place; and all the more did it all seem ironical (2: 30).*

Жити в такому будинку — це обтяжлива розкіш, але він не міг уявити собі, щоб батько мешкав у меншому, і вся ситуація здавалася йому дедалі іронічнішою (1: 38).

- Контекстуальна зміна. Такий тип перекладу використовується, щоб за необхідністю відшукати схожий за змістом аналог усталеного виразу у мові перекладу і не вдаватися до описового методу.

Нариклад,

(55) “*I hope I shall kick the bucket long before I'm as old as grandfather,*” *he thought* (2: 341).

Сподіваюсь, я вріжу дуба перш ніж постарію, як дідусь,— подумав він (1: 460).

Переклад фразеологізмів у художньому дискурсі відіграє специфічну роль. Їхнє метафоричне значення в контексті художнього твору може кардинально відрізнитися від поданого в словнику. Культурна, соціолінгвістична та дискурсивна специфіка фразеологізму визначає метод його перекладу.

Фразеологізми, які, в контексті літературного тексту, потребують повної образної зміни, найчастіше мають свої відповідники у словниках, але разом і з нормативними перекладами, словники також можуть підказати наводять перекладачеві а на можливість перекладу, відходячи від усталеного прикладу.

Інколи, задля збереження експресивного забарвлення стає необхідною повна заміна усталеного поняття. В такому випадку, функціонально-стилістичне поняття усталеного виразу, не є вагомим.

Отже, англійська мова, так як і українська, є значною мірою ідіоматичною, тож проблема перекладу фразеологічних одиниць і досі залишається актуальною. В свою чергу художній дискурс відзначається специфічним використанням найрізноманітнішого вокабуляру, в тому числі і усталених виразів, які саме в цій сфері використання, характеризуються своїми семантичними якостями.

Як стає зрозуміло з вище сказаного, переклад фразеологізмів у художньому дискурсі є специфічним та неоднозначним явищем. Культурна, історична та соціальна приналежність усталених виразів ускладнює їхню контекстуальну передачу іншою мовою.

У світі мовознавства пропонуються різні погляди на методи перекладу усталених одиниць, проте усі вони мають спільні характеристики, що дозволяють

виділити нам основні способи передачі фразеологічних одиниць з однієї мови в іншу: повний еквівалент, частковий еквівалент, описовий метод та калькування.

Проте не лише детальне вивчення усіх способів перекладу, але також і використання фразеологічних словників є необхідними для адекватного перекладу. Важливо пам'ятати про контекстуальний та культурний аспекти представленого тексту та дотримуватися притаманних перекладу фразеологізмів у художньому дискурсі якостей: експресивності, емотивності та змісту.

3.2 Застосування перекладацьких трансформацій для збереження практичних функцій усталених виразів у перекладі текстів англomовного дискурсу.

Переклад є процесом міжмовної та міжкультурної комунікації, так званим вираженням того, що вже було виражено засобами іншої мови.

Переклад – це перевисловлення. Якщо будь-який вислів є матеріальним оформленням відображення фрагменту дійсності свідомістю індивідуума, то переклад є відображенням відображення [15: 10].

Переклад – це не просто перекодування слів з однієї мови в іншу, але і перевираження, коли передається текст не лише еквівалентно, але і адекватно. А здійснюється ця передача завдяки перекладачу, який в свою чергу підходить до цього питання творче, обираючи потрібний вихідний варіант, враховуючи усі ресурси мови, види та задачі перекладу, тип тексту, тощо [2: 5].

Проте, у всіх своїх проявах переклад є не просто мовленєвим явищем, але і важливою частиною світу минулого та сьогодення, адже, це не лише подолання мовних, але і культурних бар'єрів між народами та націями.

Яскраву характеристику поняття перекладу надав А. Д. Щвейцер, який визначив переклад як односпрямований, двофазовий процес міжмовної та міжкультурної комунікації. Це процес, який здійснюється на основі цілеспрямованого аналізу первинного тексту задля заміни його на вторинний текст у іншому мовному та культурному середовищах [78: 54].

Переклад можна вважати окремим видом трансформацій – міжмовною трансформацією [78: 24]. А трансформації, як такі, є основою перекладацької діяльності. У процесі перекладу не завжди можливо знайти дослівний відповідник тексту мови оригіналу у мові перекладу, тож різноманітні заміни та перетворення є необхідними.

Відомо, що головною метою перекладу є досягнення адекватності, а досягнення цієї мети є можливим лише з розумінням поняття трансформація, в яке вкладено рису міжмовного характеру.

Перекладацькі трансформації є особливим видом міжмовного перефразування; це прийом перекладу, основою якого є зміна лексичних, граматичних або семантичних компонентів тексту оригіналу, за умови збереження інформації, яку потрібно передати [32: 89].

О. О. Селіванова, також визначає трансформацію, як основу більшості прийомів перекладу, так зване міжмовне перетворення, перебудова вихідного тексту [48: 236].

На сьогоднішній день існує низка класифікацій перекладацьких трансформацій запропонованих різними авторами, такими як: С. Є. Максимов, Л. Латишев, Л. Бархударова, В. Гак, Т. Левицька, Я. Рецкер, тощо.

Перекладацькі трансформації (ПТ) розрізняються і за рівнем мови, на яких вони будуються і за типом вихідних одиниць.

Наприклад, за характером відхилення від міжмовних відповідностей класифікує ПТ Л. К. Латишев, який виділяє п'ять основних видів [33: 78]:

- Морфологічні;
- Синтаксичні;
- Стилiстичні;
- Семантичні;
- Змішані.

Л. С. Бархударов у своїх працях визначає ПТ за їхніми формальними ознаками [78: 112]:

- Перестановка;
- Заміна;
- Додавання;
- Опущення.

А вже Т. Р. Левицька характеризує ПТ за трьома різними типа, які в свою чергу підсумовують вже раніше висловлені класифікації інших лінгвістів. Вона описала ПТ за наступними критеріями [34: 56]:

- Граматичні. До граматичних трансформацій відносяться: опущення і додавання, перестановки та заміни.

- Лексичні. Сюди відносяться конкретизація та узагальнення, заміна та додавання.
- Стилістичні. Даний вид трансформацій включає описовий переклад та компенсації.

Доволі обширною також виявилася класифікація запропонована О. Д. Швейцером, який поділив ПТ на такі категорії [78: 113]:

- Трансформації на компонентному рівні: заміна морфологічних засобів лексичними, синтаксичними чи фразеологічними, тощо.
- Трансформації на референціальному рівні: конкретизація, узагальнення, заміна реалій, реметафоризація (синекдохічна зміна, або ж заміна однієї метафори іншою), метонімічна зміна, деметафоризація, змішаний тип (комбінація вище згаданих трансформацій).
- Трансформації на стилістичному рівні: розширення та еліпсис.

Та одніє з найпоширеніших класифікацій ПТ для вивчення, сьогодні, є класифікація подана С. Є. Максимовим, який виділяє наступні види та підвиди ПТ [38: 112]:

- Граматичні трансформації:
 - Транспозиція. Зміна порядку слів у реченні, основною причиною чого є різниця у вираженні теми та реми різними мовами.
 - Граматична перестановка. Заміна слова однієї частини мови в тексті оригіналу іншою частиною мови в тексті перекладу.
 - Додавання. Використовується для компенсації граматичних або семантичних втрат при перекладі.
 - Опущення. Використовується для стислості передавання інформації мовою перекладу.
- Лексичні та семантичні трансформації:
 - Узагальнення значення. Заміна слова з вузьким значенням у мові оригіналу на слово більш широкого значення у мові перекладу.

- Диференціація. За умови, що в англійській мові одне слово може мати декілька словникових значення, ця трансформація виконується при підборі кращого варіанту мовою перекладу.
- Конкретизація. Трансформація, що цілковито відрізняється від узагальнення. В даному випадку слово з більш вузьким значенням у мові оригіналу передається у більш конкретному варіанті в мові перекладу.
- Логічний розвиток. При перекладі обирається найкраще контекстуальне значення необхідного для перекладу слова.
- Антонімічний переклад. Переклад речення антонімічним методом, зі збереженням змісту.
- Компенсація. При втраті необхідних елементів тексту мовою оригіналу, виходячи з контексту, логічне доповнення, передбачення втраченого мовою перекладу.
- Еквівалентний переклад. Переклад слова, словосполучення чи фрази його еквівалентом у мові перекладу. Яскравим прикладом такої трансформації існують практичні ідіоми та усталені вирази.

Підсумовуючи усе вище сказане, можна дійти до висновку, що існують 6 найбільш загальних груп перекладацьких трансформацій: семантичні, лексичні, синтаксичні, графічні, морфологічні та словотворчі.

Актуальністю дослідження видів трансформацій при перекладі фразеологічних одиниць є в тому, що ці структури тісно пов'язані між собою і мають вагомє значення при передачі з однієї мови в іншу. Адже вище наведені класифікації перекладу ідіоматичних одиниць також свого роду є перекладацькими трансформаціями.

Таким чином, беручи до уваги класифікацію С. Є. Максимова, а конкретно лексико-семантичну трансформацію еквівалентного перекладу, можна помітити що її застосування яскраво підходить при передачі прагматичних ідіом з мови оригіналу у мову перекладу. Така трансформація є актуальною, адже часто практичні ідіоми знаходять свої відповідники у різних мовах.

Наприклад:

(47) By the way, " he went on, "can you prove cruelty?" (2: 308).

До речі, ти могла б довести, що він поводився з тобою жорстоко? (1: 414).

Такий приклад перекладу є яскравим вираженням лексико-семантичної трансформації, адже для прагматичної ідіоми *by the way* її відповідник ‘до речі’ є одним із найвдаліших, також українською мовою можна було б передати її як ‘між іншим, втім, тим не менш’.

(105) "What do you want?" she said. "Please leave my room!" (2: 134).

«І що тобі потрібно? – спитала вона. «Благаю, вийди звідси!»

В офіційному перекладі автор скористався опущенням і переклав наведене приклад емоціно-забарвленим спонукальним реченням. Проте, варто запропонувати і альтернативний підхід до перекладу, адже цей ідіоматичний вираз має декілька відповідників українською мовою. Наприклад, в наведеному вище перекладі слово *Please* перекладено як ‘Благаю’, такий відповідник зберігає яскравий експресивний характер, проте ще існують такі відповідники як ‘будь ласка, прошу, молю’, усі наведені приклади зберігають необхідну конотацію та відповідають вимогам художнього дискурсу.

Також яскравим прикладом даної трансформації є

(109) God knows she tried to stifle her pride, her suspicion, her jealousy! (2: 97)

Тільки Бог й знає, як вона намагалась побороти свою гордість, заздрість та підозрілість.

Цей приклад також не знайшов свого місця у офіційному перекладі, проте він є не менш важливим. Вираз *God knows* має декілька яскравих відповідників українською мовою. Його можна передати завдяки цій трансформації, як це показано у прикладі вище.

Проте, варто зазначити, що даний приклад яскраво підходить під класифікацію Влахова, згадану раніше. Адже дану прагматичну ідіому можна передати і завдяки методу калькування, тобо вона залишиться такою ж як і у прикладі, або завдяки пошуку фразеологічного аналога. В останньому випадку

ідіома *God knows* буде звучати як її український відповідник ‘Чорт його знає’, це означає, що зміст та експресивність збережені, змінилась лише образність.

Проте, широке вивчення фразеологізмів дозволяє залишити вище наведені приклади саме перекладацьких трансформацій та повернутись конкретно до особливостей перекладу фразеологізмів у відповідності їх класифікацій.

Як вже зазначалося вище, дана робота базується на перекладі усталених одиниць на основі роману «Власник» з трилогії Дж. Голсуорсі «Сага про Форсайтів», а також його офіційного українського перекладу здійсненого Олександром Терехом.

Переклад усталених одиниць у романі Голсуорсі посідають важливе місце у передачі твору іншою мовою, адже вони зберігають експресивність, емоційну та просторову забарвленість твору.

Варто зазначити, що влучним буде навести приклади перекладу фразеологізмів на основі класифікації наведеної І. В. Корунцем, адже дана типологія втілює в собі усі вже згадані раніше приклади розподілення ідіоматичних передач.

І. В. Корунець, у свої класифікації, наводить чотири основні методи передачі усталених одиниць: повний еквівалент, частковий еквівалент, пошук відповідника та описовий метод.

Пошук у мові оригіналу повного еквіваленту є напевно найкращим варіантом передачі усталеної одиниці, хоч і не завжди можливим. Яскравими прикладами такої трансформації, на основі твору, є:

(9) “...*a peculiar satisfaction of the senses, a peculiar certainty, which novelists and old ladies call love at first sight...*” (2: 88).

«...відчуття якогось особливого задоволення, особливої певності, яке письменники й літні дами називають коханням з першого погляду...» (1: 114)

(26) *Again his voice had the strange bravado and the stranger pathos; but his hand was cold as ice* (2: 169).

І знову в його голосі звучали дивна бравада й дивний пафос, але рука його була холодна як лід (1: 223).

(51) *There's a limit; we must strike while the iron's hot (2: 339).*

Для всього є межа; треба кувати залізо, поки воно гаряче (1: 457).

(49) *Wanted things so inexorably until she got them--and then, indeed, often dropped them like a hot potato (2: 321).*

Так наполегливо прагнула до своєї мети, але потім, здобувши бажане, часто випускала його з рук, наче гарячу картоплину (1: 432).

Наведені переклади є вдалим прикладами підбору повного еквіваленту фразеологізма в мові перекладу. Також, в цю категорію можна було б віднести і ще один фразеологізм:

(28) *She had married off her three daughters in a way that people said was beyond their deserts, for they had the professional plainness only to be found, as a rule, among the female kind of the more legal callings (2: 174).*

Місіс Бейнз так вигідно одружила трьох дочок, що, на думку багатьох людей, дівчата цього зовсім не заслуговували, бо вони були не вельми привабливі,— таку зовнішність звичайно мають дівчата з найшанованіших родин (1: 229).

В офіційному перекладі, даний випадок підлягає до описового методу передачі усталеного виразу, хоча в українській мові і існує його повний еквівалент, що було б доречним застосувати його при передачі, він звучить як ‘як правило’, та доволі часто використовується у всіх типах дискурсу.

Ще одним прикладом є переклад усталених одиниць завдяки пошуку часткового еквіваленту, ця передача усталеного виразу застосовується, коли у мові перекладу змінюється лише одна частина фразеологізму, а інша залишається незмінною.

Наприклад,

(12) *When he comes here, he sits as glum as a monkey (2: 98).*

Прийде сюди й сидить, насупившись мов сич (1: 128).

(37) *And now where were they? Sold for a song! (2: 260)*

А де вони тепер? Їх продали за безцінь! (1: 347).

(46) *It had been the last straw on a sorely loaded consciousness (2: 299).*

Це була остання крапля, якої не спроможне було витримати його переобтяжене сумління (1: 401).

(87) "I perceive," said Jolyon, "that you are trying to kill two birds with one stone" (2: 605).

Я бачу,— мовив Джоліон,— ти хочеш убити зразу двох зайців (1: 822).

(102) She's the skeleton in the family cupboard, isn't she? (2: 428)

А хіба вона не стала скелетом у сімейній шафі?

Тут, усі наведені приклади підпадають під даний метод перекладу. Українські відповідники фразеологізмів англійською мовою мають лише незначну різницю, вони зберігають і зміст, і експресивність, змінюючи лише образність.

Проте у романі є ще одна усталена одиниця, переклад якої міг би влучно підійти під дану класифікацію. Звучить фразеологізм як:

(100) The waters of change were foaming in, carrying the promise of new forms (2: 726).

Автором він переданий наступним:

Клекоче й піниться бурхливий вал, який несе з собою нове життя (989).

Проте, напевне, його влучнішим перекладом міг би бути фразеологізм, який українською мовою звучить як 'вітер змін'. В даному випадку змінюється лише образність виразу. При перекладі замінюється лише одне слово, що дозволяє його класифікувати частковим еквівалентом. Натомість 'бурхливий вал' втрачає свою ідіоматичність і стає більш метафоричним контекстуальним значенням.

Наступним методом перекладу усталених одиниць є пошук фразеологізмів з однаковою експресивністю, схожим значенням, та цілковито різною образністю. Прикладами таких фразеологічних одиниць можуть бути:

(97) It had been a bone of contention from the first (2: 723).

Від самого початку він був яблуком незгоди (1: 985).

(91) By hook or crook she must and would get him! (2: 647).

Правдами чи неправдами вона мусить заволодіти ним — і заволодіє (1: 880).

(88) The healer, was such a fine man, and he had such difficulty in making two ends meet, and getting his theories recognized (2: 605).

Великий цілитель, чудова людина, а йому так важко зводити кінці з кінцями й домогтися визнання своїх теорій (1: 822).

(78) *One did not reach him, or so it was reported by members of the family who, out of old-time habit or absentmindedness, would drive up once in a blue moon and ask after their surviving uncle* (2: 547).

До нього не докопатися, принаймні так твердили родичі, які за давньою звичкою або через забудькуватість вряди-годи відвідували свого останнього дядечка (2: 743).

До цього методу, також може належати наступний фразеологізм. Його переклад українською мовою звучить у різних варіаціях, тут наведено наступну:

(109) God knows she tried to stifle her pride, her suspicion, her jealousy! (2: 97)

Тільки Бог й знає, як вона намагалась побороти свою гордість, заздрість та підозрілість.

Та переклавши *God knows* як ‘Чорт його знає’ ми отримуємо приклад влучний даному методу.

Останнім методом перекладу фразеологічних одиниць класифікації наведеної Корунцем є описовий метод. Такий метод є влучним для усіх існуючих усталених виразів, незважаючи на свою підступність. Адже керуючись тим, що переклад має відповідати оригіналу, описовий метод може надавати тексту обширності. Та все ж він часто використовується при перекладі і має багато прикладів при передачі роману Голсуорсі українською мовою.

Наприклад,

(4) *The house was a white elephant, but he could not conceive of his father living in a smaller place; and all the more did it all seem ironical* (2: 30).

Жити в такому будинку — це обтяжлива розкіш, але він не міг уявити собі, щоб батько мешкав у меншому, і вся ситуація здавалася йому дедалі іронічнішою (1: 38).

(11) *This fellow,' he thought, 'may not be a scamp; his face is not a bad one, but he's a queer fish* (2: 98).

Він начебто порядний хлопець,— міркував Джоліон.— Обличчя в нього непогане, але він якийсь дивакуватий (1: 128).

(14) *It was at this moment that the idea came to him which he afterwards imparted at Timothy's in this nutshell (2: 105).*

Саме цієї миті йому набігла думка, яку він згодом висловив у Тімоті в такій стислій формі (1: 137).

(16) *And he had heard that the house was costing Soames a pretty penny beyond what he had reckoned on spending (2: 111).*

А тепер кажуть, що будинок обійшовся Сомсові набагато дорожче, ніж він сподівався (1: 145).

(36) *This had given him time to breathe, time to leave no stone unturned to find her (2: 250).*

Так він виграє деякий час, встигне обнишпорити всі схованки і таки знайде її (1: 333).

(75) *But they were Greek to him - like a legal problem to a layman (2: 492).*

Він тямить у цьому не більше, ніж неюрист у юриспруденції (1:669).

Ці приклади є яскравим відображенням описового методу перекладу. Проте у творі є ще один приклад, який автор також передав описовим методом:

(5) *Irene had kept a brooding silence, as though she found terrible the thought of this struggle carried through in cold blood (2: 41).*

Айріні замислено мовчала, наче їй було страшно навіть подумати про свідомо обмірковану боротьбу (1: 52)

Такий усталений вираз теж має місце в українській мові і звучить він як ‘холоне кров (в жилах)’, що могло б бути влучнішим прикладом перекладу аніж запропонований варіант.

Отже, переклад фразеологізмів в творі Дж. Голсуорсі є яскравим прикладом влучності запропонованих лінгвістами класифікацій. І що немало важливо трансформації також відіграють не менш важливу роль при передачі усталених одиниць з мови оригіналу мовою перекладу. Адже саме використання лексико-граматичної трансформації є влучним прикладом перекладу прагматичних ідіом.

Передача фразеологічних одиниць українською мовою є безперечно у більшості випадків влучною та правильною, проте, звичайно існують дещо спірні моменти, як наприклад наведені вище. В таких випадках і зміст, і експресивність, а в певних випадках і образність усталеної одиниці могла б зберегтись, що було б вдалим вибором при перекладі художнього дискурсу.

Варто також зазначити, що провівши узагальнені підрахунки, можна також визначити наступну частотність застосування тих чи інших методів перекладу усталених одиниць (Рис. 3.1).

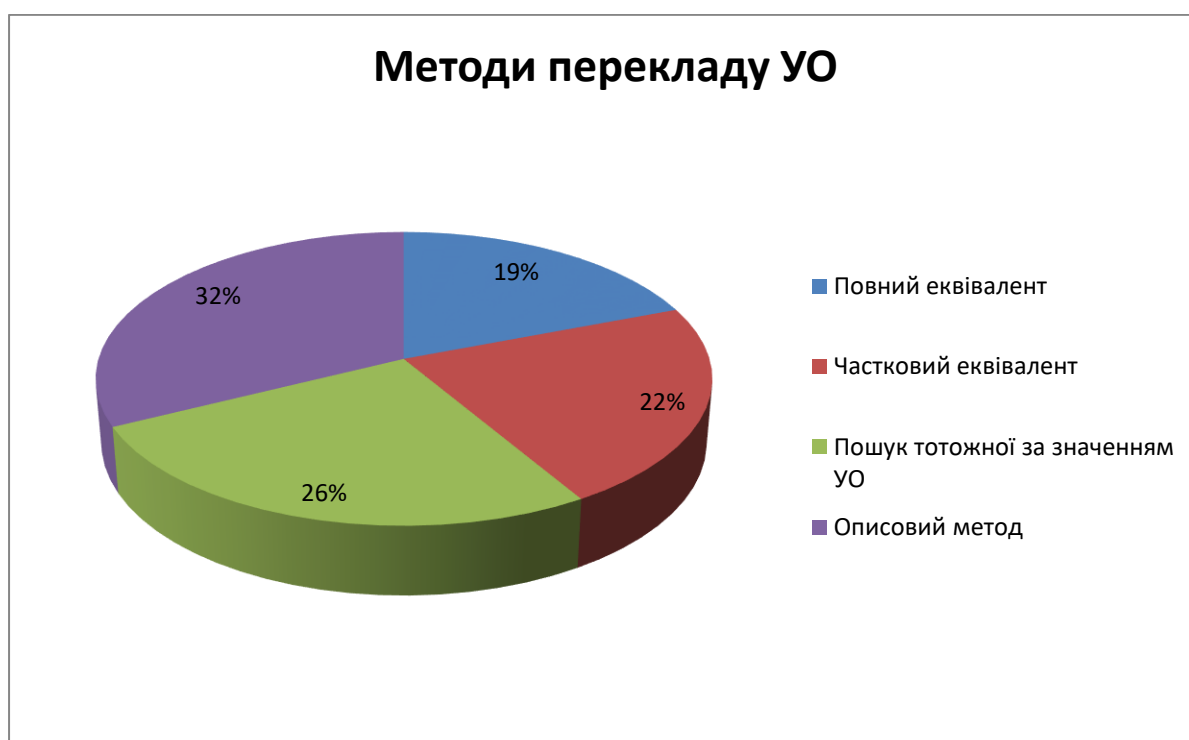

Рис. 3.1

Як можна помітити на даній діаграмі, найчастіше автор використовував при перекладі описовий метод передачі усталених одиниць (32%), на другому місці пошук тотожного за значенням проте різного за образністю еквіваленту (26%), потім слідує пошук часткового еквіваленту (19%), а ось повний еквівалент використовувався у 22% усіх випадків. Переклад прагматичних ідіом, звичайно, можна підставити під один з методів даної класифікації, проте провівши дану роботу, можна вважати, що практичні ідіоми не відносяться до жодної з вище

перерахованих класифікацій, а їх переклад є прикладом використання лексико-граматичної трансформації запропонованої С. Є. Максимовим.

Отже, «Сага про Форсайтів» Дж. Голсуорсі є яскравим прикладом використання усталених виразів у художній літературі. О. Терех, в свою чергу вдався до всіх можливих засобів перекладу задля передачі змісту, емоційного та експресивного забарвлення кожного фразеологізму. Аналізуючи вище поданий матеріал можна також дійти висновку, що мистецтво перекладу усталених одиниць є багатостороннім та залишає місце для подальших наукових внесків.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3

Переклад є міжмовним та міжкультурним, складним екстралінгвістичним явищем. Даний розділ присвячений саме перекладу усталених одиниць у художньому дискурсі на основі роману Дж. Голсуорсі «Сага про Форсайтів».

Переклад усталених одиниць займає особливе місце у лінгвістиці та привертає увагу багатьох мовознавців, серед яких можна є: В. Н. Комісаров, І. В. Корунець, Б. М. Ажнюк, Н. М. Шанський, Н. Н. Амосова, тощо.

Низка класифікацій перекладу усталених одиниць була запропонована лінгвістами упродовж історії вивчення фразеології, проте найкомпактнішою та актуальною є класифікація І. В. Корунця, яка і була взята за основу дослідницькою діяльністю. Відповідно до цієї класифікації існують чотири основні методи передачі усталених одиниць з однієї мови в іншу: пошук повного або часткового еквіваленту, пошук тотожного за змістом фразеологізму в мові перекладу та описовий методи.

Беручи за основу наведену вище класифікацію, можна зробити висновок, що під час перекладу фразеологічних одиниць роману «Сага про Форсайтів» О. Терех (переклад українською мовою) керувався усіма згаданими в роботі методами перекладу, що робить класифікацію І. В. Корунця влучною для вивчення та використання у переклаознавстві.

Варто, також, зазначити, що не менш важливе місце у перекладацькій діяльності займають перекладацькі трансформації, які також тісно пов'язані з перекладом усталених одиниць. У роботі згадана частково класифікація перекладацьких трансформацій наведена С. Є. Максимовим, який у своїй роботі виділяв дві основні групи: граматичні та лексико-граматичні трансформації. Яскравим прикладом використання саме перекладацької трансформації лексико-граматичного характеру є передача з однієї мови в іншу практичних ідіом, які знайшли своє окреме місце у фразеології відносно недавно, до того часу будучи лише звичайними словосполученнями.

Можливість існування лексико-граматичної трансформації як основи перекладу прагматичних ідіом має своє місце для подальшого вивчення, в чому і розкривається актуальність даного дослідження в цілому.

При перекладі усталених одиниць з однієї мови іншою необхідно враховувати не лише змістовну частину ідіоми, але також її експресивну характеристику та образність. Ці три основні важливі компоненти звичайно зберігаються лише при пошуку повного еквіваленту усталеної одиниці у мові перекладу, та за відсутності такого варто пам'ятати про можливість передачі змісту та вдалої експресивної форми іншими існуючими методами.

ВИСНОВКИ

Фразеологія – це наука про усталені одиниці в мові. Вивчення усталених одиниць привертало увагу багатьох лінгвістів протягом століть, хоча самостійною наукою фразеологія стала лише у 30-40х рр. ХХ ст. Усталені одиниці, ідіоми, фразеологізми – усі є структурно, лексично та семантично сталими словосполученнями, які вирізняються своїм цілісним значенням.

В кваліфікаційній роботі було проаналізовано усталені одиниці та їх переклад на основі художнього дискурсу, а конкретно на основі роману Дж. Голсуорзі «Сага про Форсайтів. Власник».

Художній дискурс є дискурсом художнього тексту, у ньому є все: зміст, емотивність, почуття, вираження світогляду та світорозуміння, а головним є спроба письменника вплинути на внутрішній духовний простір читача. Основними функціями літературного дискурсу є естетичний та волюнтативний характер.

Існує значна кількість класифікацій лише усталених виразів. Найвідомішими є класифікації семантична, генетична, структурно-семантична, стилістична та синтаксична.

«Сага про Форсайтів» Дж. Голсуорзі є яскравим прикладом використання усталених одиниць у художній літературі. Цьому твору притаманні такі риси як емотивність, повне занурення у конкретну епоху та життя окремої сім'ї. Творчість Голсуорзі – це своєрідні складні психологічні роздуми в яких він критикує людські пороки, а з особливістю несправделивість, тиранію та егоїзм. У трилогії «Сага про Форсайтів» автор критикує застій думки в привілейованих класах, беземоційність та одночасно демонстрацію сильних почуттів.

Основою форсайтівського циклу є не просто опис життя певного покоління, але й передача їх емоцій та думок, що впринципі є притаманними певному відрізку в історії, проте які залишаються актуальними і досі. Грунтуючись на наведеному факті варто зазначити, що ідіоматичні вирази є одними із ключових методів

передачі атмосфери тогочасності, емоційно-експерсивного забарвлення, асоціативності, тощо.

Варто зазначити, що піддавши усталені одиниці генетичній класифікації та використавши метод кількісних підрахунків, стало відомо, що найбільшу групу використаних фразеологізмів у творі складають споконвічно англійські фразеологічні одиниці (30%), не менш вагому ланку посіли запозичення з англійської літератури (21%), на одному рівні стоять запозичення з інших мов та конкретно ті, які було запозичено з грецької мови (12% і відповідно 12%).

Не менш важливою класифікацією було розподілення усталених одиниць відповідно їх стилістичних функцій. Найбільш використовуваними були усталені одиниці, що виконували емоційно-експерсивну функцію (38%), ідіоми з порівняльною функцією та відповідальні за створення колориту, також є широко поширеними у романі (19% та 14% відповідно), не менш важливу роль виконували усталені одиниці з функціями оцінною (10%) та увиразнення (8%).

Ще однією важливою класифікацією, яка є певним підґрунтям для подальшого розгляду усталених одиниць є їх класифікація семантичного характеру. За цією класифікацією усталені одиниці поділяються на: фразеологічні зрощення, фразеологічні сполучення та фразеологічні єдності.

В роботі проаналізовано не просто проблематику перекладу художнього дискурсу, а конкретно складність та специфіку передачі ідіоматичних одиниць з однієї мови іншою. Базуючись на фактах поданих у роботі, можна зазначити, що такий вид перекладу є певним «мистецтвом», яке потребує детального вивчення.

Основною проблемою перекладу художніх текстів є і стилістика, і синтаксис твору, адже необхідно правильно передати не лише зміст та стиль, але й зберегти основу – авторський або ж внутрішній монолог – в цьому і полягає уся його складність та вибагливість.

Низка класифікацій була представлена лінгвістами, та найвдалішою можна визначити класифікацію запропоновану І. В. Корунцем: повноеквівалентний переклад, частковий переклад, переклад шляхом підбору повного відповідника та описовий переклад. Вибір того чи іншого способу передачі тієї чи іншої

фразеологічної одиниці залежить і від його походження і від існування відповідників в мові перекладу.

Дослідження показало, що у більшості випадків для передачі усталених одиниць з однієї мови в іншу використовується описовий метод (32%), не менш поширеним є і метод пошуку тотожного за значенням фразеологізму (26%), методом підбору часткового еквіваленту передано 22% усталених одиниць і 19% передали за допомогою пошуку повного еквіваленту.

Тим не менш, варто зазначити, що під час дослідження було встановлено, що найкращим способом передачі, відносно нових у фразеології одиниць, практичних ідіом є саме використання трансформації, а саме лексико-семантичну трансформацію еквівалентного перекладу запропоновану С. Є. Максимовим.

Таким чином, стає зрозумілим, той факт, що вивчення усталених одиниць, а також їх переклад як такий має місце для розвитку в подальших дослідженнях. Отримані результати підтверджують можливість їх використання у вивченні галузевого перекладу та використанні під час викладання практичного курсу перекладу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеева И. С. Введение в переводоведение. Москва: АCADEMIA, 2004. 431 с.
2. Алексеева И. С. Введение в перевод в введение: Учеб. пособие для студ. филол. и лингв, фак. высш. учеб. заведений. Санкт-Петербург: Филологический факультет СПбГУ. Москва: Издательский центр «Академия», 2004. 352 с.
3. Амосова Н. Н. Основы английской фразеологии. Ленинград. 1963. 350 с.
4. Арнольд I. В. The English word. Учебные файлы. Армавирская государственная педагогическая академия. 2015.
5. Арнольд I. В. Семантика. Стилистика. Интертекстуальность: Сб. ст. Санкт-Петербург: Издательство С. Петербургского университета. 1999.
6. Ажнюк Б. М. Англійська фразеологія у культурно-етнічному висвітленні. Київ: Наук. Думка. 1989. 136 с.
7. Баран Я., Зимомря М. Теоретичні основи фразеології. Ужгород. УДУ, 1999. 175 с.
8. Бондаренко Е. В., Мартынюк А. П., Фролова И. Е. Как нарисовать портрет птицы: методология когнитивно-коммуникативного анализа языка. кол. Монография. Волгоградского пединститута. 1961. Вып. 14. С. 48 — 54.
9. Бухаркин П. Е. Литературный Критицизм. Санкт-Петербург. 1999. 26 с.
10. Винарева Л. А., Янсон В.В. Английские идиомы (English idioms). Учебн. пособие. Кривой Рог. ООО «Логос». 2005. 384 с.
11. Виноградов В. В. Избранные труды. Лексикология и лексикография. Москва. 1977. С. 140 — 161.
12. Виноградов В. В. О теории художественной речи. Москва. Высш. шк. 1971. 239 с.
13. Влахов С. И. Непереводимое в переводе / С. И. Влахов, С. Флорин. Москва. Международные отношения, 1980. С. 342.

14. Гарбовський Н. К. Перевод – искусство. Лекции. Московский Государственный университет имени Ломоносова. С. 1 — 10.
15. Гарбовский Н. К. Теория перевода. Москва. Изд-во МГУ, 2004. 544 с.
16. Демьянков В. З. Текст и дискурс как термины и как слова обыденного языка // Язык, культура, общество. Москва. 2007. С. 86 — 95.
17. Эткинд Е. Г. Поэзия и перевод. Ленинград. Советский писатель. 1963. 429 с.
18. Емельянова Н. А. К вопросу о функции идиом. Санкт-Петербургский государственный университет. URL: <https://cyberleninka.ru/article/v/k-voprosu-o-funktsii-idiom-na-materiale-angloyazychnyh-tekstov-smi>
19. Жуков В. П. Семантика фразеологических оборотов. Москва. Просвещение. 1978. 421 с.
20. Жуков В. П. Русская фразеология. Москва. 1986. 387 с.
21. Зінчук І. Огляд англійської літератури її половини ХХ ст.
URL: <https://www.myslenedrevo.com.ua/uk/Edu/ForStudents/ReviewEngLit/9195/Galsworthy.html>
22. Калюжна Л. Життя і творчість великих письменників.
URL: <http://bibliograph.com.ua/pisатели/69.htm>
23. Кобилянський Б. В. Діалект і літературна мова, Київ. 1960. 270 с.
24. Колесникова В. В. Художественный концепт «Душа» и его языковая репрезентация (на материале произведений Б. Пастернака): автореф. дис. на соискание учен. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.01 «Русский язык» / В.В. Колесникова. Краснодар. 2008. 215 с.
25. Комиссаров В. Н. Современное переводоведение. Москва. ЭТС. 2004. С. 423.
26. Комиссаров В. Н. Слово о переводе. Москва. Международные отношения. 1980. С. 167.
27. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад). Підручник. Вінниця. «Нова Книга», 2003. 448 с.
28. Корунець І. В. Теорія і Практика перекладу. Вінниця. Нова Книга. 2001. 245 с.
29. Кунин А. В. Английская фразеология. Москва. Высшая школа, 1970. 344 с.

30. Кунин А. В. Курс фразеологии английского языка. Учебник. Москва. 1996. 180 с.
31. Кунин А. В. Курс фразеологии современного английского языка. Москва. 1996. 310 с.
32. Кухаренко В. А. Интерпретация текст: учебник для студентов филологических специальностей. 3-е изд., испр. Одесса. Латстар. 2002. 292 с.
33. Латышев Л. К. Курс перевода: эквивалентность перевода и этапы его достижения. Москва. Просвещение. 1980. 160 с.
34. Левицкая Т. Р. Теория и практика перевода с английского языка на русский / Т. Р. Левицкая, А. М. Фитерман. Москва. Издательство литературы на иностранных языках. 1963. 263 с.
35. Лук'яненко А. С. Прагматичні ідіоми в сучасній англійській мові. Мелітопольський державний педагогічний університет.
URL: http://www.rusnauka.com/15_NPN_2009/Philologia/46470.doc.htm
36. Медведєва Л. М., Медведєва Н. Ю. Англо-українсько-російський словник усталених виразів. Київ. Укр. Енциклопедія. 1992. 496 с.
37. Миньяр-Белоручев Р. К. Общая теория перевода и устный перевод. Москва. Воениздат, 1980. 237 с.
38. *Максімов С. Є. Практичний курс перекладу. Теорія та практика перекладацького аналізу тексту. Київ. 2010.*
39. Мороховский А. Н. К проблеме текста // Текст и его категориальные признаки. сб. науч. тр. Київ. КГПИИЯ. 1998. 115 с.
40. Нагорна М. Наука. Освіта. Молодь. Конференція. 2016.
41. Ніконова В. Г. Професійно-орієнтований переклад у когнітивно-дискурсивному ракурсі: Навч. посібник / В. Г. Ніконова, Ю. В. Кононець, Х. Б. Мелько, Е. В. Польова, В. Б. Скрябіна, В. П. Сніцар, О. І. Чернікова. Київ. Видавничий центр КНЛУ. 2018. 426 с.
42. Переломова О. С. Інтертекстуальність як системотвірна текстово-дискурсивна категорія // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2008. Вип. 34. С. 87 — 95.

43. Рецкер Я. И. Теория перевода и переводческая практика. Очерки лингвистической теории перевода. Москва. Р. Валент. 2004. 240 с.
44. Ройзензон Л. И. Лекции по общей и русской фразеологии // Ученые записки. URL: <https://digilib.phil.muni.cz/handle/11222.digilib/100516>
45. Саморукова И. В. О понятии “дискурс” в теории художественного высказывания // Вестник Самарского государственного университета.
46. Свиридова Т. М. Согласие – несогласие как фрагмент языковой картины мира // Предложение. Текст. Речевое функционирование языковых единиц: Шевченко И.С.; под ред. И.С. Шевченко. Харків. ХНУ имени В. Н. Каразина, 2017. 246 с
47. Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія. Полтава. Довкілля. Київ. 2011. 844 с.
48. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: підручник. Полтава. Довкілля. 2006. 716 с.
49. Серио П. Как читают тексты во Франции // Квадратура смысла. Французская школа анализа дискурса. Москва. 1999. С. 12 — 53.
50. Смирницький О. І. Синтаксис англійської мови. Вид. 2. УРСС. 2007
51. Топоров В. Н. Личность / Отв. Ред. Москва. Языки славянских культур. 2005. С. 34 — 55.
52. Тюпа В. И. Прологомены к теории эстетического дискурса // Проблема художественного языка. Самара, 1996. С. 8 — 9.
53. Федоров А. В. Основы общей теории перевода: Учебное пособие. Москва. Высшая школа. 1983. 303 с.
54. Філіпов. Лінгвістика тексту. Тихоокеанський державний університет. URL: <https://studfiles.net/preview/3849573/page:10/>
55. Фролова І. Є. Стратегія конфронтації в англomовному дискурсі: [монографія]. Харків. ХНУ імені В. Н. Каразіна. 2009. 344 с
56. Цьовх Я. И. Естетична функція колориту в циклі Сага про Форсайтів Дж. Голсуорзі (звертаючись до проблеми аналізу стиля).

URL: <https://mdeksperiment.org/post/20180121-esteticheskaya-funkciya-kolorita-ugolsuorsi>

57. Шепелева Е. В. Особенности перевода фразеологизмов // Известия ПГПУ им. В. Г. Белинского. 2009. №11 (15). С. 68 — 72.
58. Якубинский Л. П. Язык и его функционирование: Избр. Работы. Москва. Наука, 1986. 205 с.
59. Bawarshi, A. (2000). The genre function. *College English*, 62, P. 335 —360.
60. Chafe W. L. 1968. Idiomaticity as anomaly in the Chomskyan paradigm. *FL* 4. P. 109 — 27.
61. Fraser B. 1970. Idioms within a transformational. grammar. *FL* 6. P. 22 — 42.
62. Fernando C. and R. Flavell. 1981. On idiom: critical views and perspectives. Exeter Fraser, Bruce: 1970, Idioms within a transformational grammar, *Language* 6, P. 22 — 42.
63. Long D. & Graesser A. C. (1991). Differences between oral and literary discourse: The effects of pragmatic information on recognition memory. In E. Ibsch, D. Schram, & G. Steen (Eds.), *Empirical studies of literature: Proceedings of the SecondIGEL Conference, Amsterdam 1989* (pp. 105 — 109). Amsterdam & Atlanta, GA: Rodopi.
64. Makkai Adam: 1972, *Idiom Structure in English*, Mouton, The Hague, P. 371.
65. Michel Pêcheux. *Analyse automatique du discours* (1969).
66. Miall D. S. (2002). *Literary Discourse*. In *Handbook of Discourse Processes*. Art Graesser, Morton Ann Gernsbacher, & Susan R. Goldman, Eds. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates. P. 321 — 355.
67. Mounin G. *Les problemes theoritique de la traduction*. Paris. 1963.
68. Rey A. *Le lexique : images et modèles. Du dictionnaire à la lexicologie* / A. Rey. Paris. A.Colin. 1977. P. 307.
69. Richards, I. A. (1929). *Practical criticism*. London: Routledge & Kegan Paul.
70. Rosenblatt, L. M. (1937). *Literature as exploration*. New York: Appleton-CenturyCrofts. Schiffrin D. *Approaches to discourse* / Deborah Schiffrin. – Oxford : Blackwell, 1994. P. 470.

71. *Schiffrin* Deborah. The Handbook of *Discourse Analysis*. 1989
72. Terry R. (1997). Literature, aesthetics, and canonicity in the eighteenth century. *Eighteenth-Century Life*, 21, P. 80 — 101.
73. Van Dijk. A. *Discourse and context: A sociocognitive approach*. Cambridge, New York: Cambridge University Press, 2008, P. 267.
74. Van Dijk T.A. *Cognitive Processing in Literature Discourse* / T.A. van Dijk // *Poetics Today*. 1979. Vol. 1, № 1-2. P. 143 — 159.
75. URL: <http://classic-english-literature.blogspot.com/2008/02/john-galsworthy-and-forsyte-saga.html>

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

76. Вісник ХНУ ім. В.Н. Каразіна. Іноземна філологія. Харків. 2017. Вип. 85.
77. Вісник ХНУ ім. В.Н. Каразіна. Іноземна філологія. Харків. 2018. Вип. 34
78. Вісник ХНУ ім. В.Н. Каразіна. Іноземна філологія. Харків. 2018. Вип. 87.
79. (МВСНТ) меж-вуз. сб. науч. тр. Елец. ЕГУ им. И.А. Бунина. 2002. 214 с.
80. ВІСНИК ДНІПРОПЕТРОВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ АЛЬФРЕДА НОБЕЛЯ. Серія «ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ». 2012. № 2 (4)
81. Гуманитарная серия. Литературоведение. Самара. Изд-во СГУ, 2001. С. 97 — 111.
82. (DL&P) *A Dictionary of Linguistics and Phonetics 6th Edition*. David Crystal, 2008). (OCD) Cambridge online dictionary, Cambridge.
83. *A dictionary of linguistics and Phonetics* by David Crystal.
84. (EL&L) *Encyclopedia of language and linguistics* (in 14 volumes 10487 p.). Ed. by Keith.
85. (OOD) *Oxford online dictionary*. Oxford: Oxford university.
86. (RDL&L) *Routledge Dictionary of Language and Linguistics*. Hadumod Bussmann. translated and edited by Gregory Trauth and Kerstin Kazzazi. Routledge, 2006.
87. Цицерон М. Т. «Про кращий вид ораторів». Монографія.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Голсуорсі Д. Сага про Форсайтів: Власник. Харків. Фоліо. 1906. С. 498.
Переклад. Терехов О.
2. Galsworthy J. The Forsyte Saga / J. Galsworthy. William Heinemann Ltd.
Portsmouth. 1906.

ДОДАТОК

	Текст оригіналу	Текст перекладу
1.	<i>Whether it ought to, or no, is <u>beside the point</u>; because in fact it never does (2: 3).</i>	<i>Морально це чи ні — <u>байдуже</u>, бо так воно буває завжди (1: 3).</i>
2.	<i>And every now and then a Forsyte would come up, sidle round, and <u>take a look</u> at him (2: 8).</i>	<i>Раз по раз котрийсь із Форсайтів підступав до Босіні й обходив його, <u>придивляючись</u> (1: 10).</i>
3.	<i>It must be going up in value by <u>leaps and bounds!</u> (2: 24).</i>	<i>На них, певно, ціна зростатиме щодалі <u>більше й більше</u> (1: 31).</i>
4.	<i>The house was <u>a white elephant</u>, but he could not conceive of his father living in a smaller place; and all the more did it all seem ironical (2: 30).</i>	<i>Жити в такому будинку — це <u>обтяжлива розкіш</u>, але він не міг уявити собі, щоб батько мешкав у меншому, і вся ситуація здавалася йому дедалі іронічнішою (1: 38).</i>
5.	<i>Irene had kept a brooding silence, as though she found terrible the thought of this struggle carried through in <u>cold blood</u> (2: 41).</i>	<i>Айріні замислено мовчала, наче їй було <u>страшно</u> навіть подумати про свідомо обмірковану боротьбу (1: 52).</i>
6.	<i><u>Every now and then</u> he would take one or two pictures away with him in a cab, and stop at Jobson's on his way into the City (2: 45).</i>	<i><u>Часом</u> він брав одну-дві картини в кеб і дорогою в Сіті спинявся біля Джобсона (1: 58).</i>
7.	<i>If you've nothing better to do on</i>	<i>Якщо ви не дуже зайняті в неділю,</i>

	<i>Sunday, <u>come down</u> with me to Robin Hill, and give me your opinion on a building site (2: 47).</i>	<i><u>поїдьмо</u> зі мною до Робін-Гіла, скажете мені свою думку про одну ділянку для будівництва (1: 61).</i>
8.	<i>And, as he looked at her, an odd feeling crept over him, as though he had <u>come across</u> something strange and foreign (2: 62).</i>	<i>Він дивився на неї, і його охоплювало дивне відчуття, наче перед ним <u>з'явилося</u> щось досі небачене й чуже (1: 80).</i>
9.	<i>"...a peculiar satisfaction of the senses, a peculiar certainty, which novelists and old ladies call <u>love at first sight</u>..." (2: 88).</i>	<i>«...відчуття якогось особливого задоволення, особливої певності, яке письменники й літні дами називають <u>коханням з першого погляду</u>...» (1: 114).</i>
10.	<i>He effected his object <u>by chance</u>, meeting her on the pier with her stepmother, who had the habit of walking there from twelve to one of a forenoon (2: 88).</i>	<i>Мети своєї Сомс досяг <u>випадково</u>, зустрівши її на молі з мачухою, що мала звичку гуляти там пополудні до першої години (1: 88).</i>
11.	<i>This fellow,' he thought, 'may not be a scamp; his face is not a bad one, but he's a <u>queer fish</u> (2: 98).</i>	<i>Він начебто порядний хлопець,— міркував Джоліон.— Обличчя в нього непогане, але він якийсь <u>дивакуватий</u> (1: 128).</i>
12.	<i>When he comes here, he sits as <u>glum as a monkey</u> (2: 98).</i>	<i>Прийде сюди й сидить, <u>насупившись мов сич</u> (1: 128).</i>
13.	<i>Once in the driving seat, with the reins handed to him, and blinking over his pale old cheeks</i>	<i>Вмостившись у фаєтоні і взявши віжки, Свізін примружив очі, засліплені яскравим сонцем, що осявало його бліде старече</i>

	<i>in the full sunlight, <u>he took a slow look round</u> (2: 99).</i>	<i>обличчя, і <u>повагом</u> озирнувся (1: 130).</i>
14.	<i>It was at this moment that the idea came to him which he afterwards imparted at Timothy's <u>in this nutshell</u> (2: 105).</i>	<i>Саме цієї миті йому набігла думка, яку він згодом висловив у Тімоті <u>в такій стислій формі</u> (1: 137).</i>
15.	<i>He felt as in a fog, which filled his mouth full of a bad, thick flavour, and made it <u>difficult to draw breath</u> (2: 110).</i>	<i>він відчув себе наче в густому тумані, що слизьким смородом ліз йому до рота, <u>забиваючи дух</u> (1: 144).</i>
16.	<i>And he had heard that the house was costing Soames <u>a pretty penny</u> beyond what he had reckoned on spending (2: 111).</i>	<i>А тепер кажуть, що будинок обійшовся Сомсові <u>набагато дорожче</u>, ніж він сподівався (1: 145).</i>
17.	<i>Soames arrived <u>on the stroke</u> of time, and took his seat alongside the Board who, in a row, each Director behind his own ink-pot, faced their Shareholders (2: 119).</i>	<i>Сомс <u>прибув вчасно</u>, хвилина в хвилину, і зайняв своє місце поміж членами правління, які сиділи в ряд проти акціонерів, кожен за своєю чорнильницею (1: 156).</i>
18.	<i>Who liked <u>to keep an eye on their affairs for themselves</u> (2: 121).</i>	<i>Ті, що <u>пильнували</u> своїх справ (1: 159).</i>
19.	<i>It is <u>high time</u> a stand was made against this sentimental</i>	<i><u>Час</u> уже покласти край нашій сентиментальній філантропії (1: 162).</i>

	<i>humanitarianism (2: 123).</i>	
20.	<i>I suppose he's <u>fallen in love</u> with some other woman?" (2: 131).</i>	<i>Мабуть, Босіні <u>закохався</u> в іншу жінку? (1: 172).</i>
21.	<i>While by James' side reclined Dartie, in a <u>brand-new</u> frock-coat buttoned tight and square, with a large expanse of carefully shot linen protruding below each wristband (2: 132).</i>	<i>А поряд із Джеймсом, відкинувшись на спинку, сидів Дарті в застебненому на всі гудзики <u>новісінькому</u> сюртуку, з рукавів якого виглядали широкі білосніжні манжети (1: 173).</i>
22.	<i>I shall see you again <u>before long</u>, my boy! (2: 133).</i>	<i>Бувай здоров, мій хлопчику, <u>скоро побачимось</u> (1: 174).</i>
23.	<i>But this conjured up the vision of that other eventful drive which had been so much talked about, and he stood quite still for a second, with glassy eyes, as though waiting <u>to catch up</u> with the significance of what he himself had said (2: 141).</i>	<i>Нараз йому згадалася та пам'ятна прогулянка, яка породила стільки балачок, і він скам'янів на хвилину, витріщивши осклілі очі, наче силкуючись <u>збагнути</u> значення своїх власних слів (1: 185).</i>
24.	<i>It'll <u>put</u> Master Soames's <u>nose out of joint</u> to hear his wife's been drivin' in a hansom with Master Bosinney!" (2: 154).</i>	<i>Ото <u>скривиться</u> містер Сомс, коли почує, що його жіночка їздила гуляти разом із містером Босіні! (1: 202).</i>

25.	<i>"Understand," he said, "<u>once and for all</u>, I won't have you say this sort of thing (2: 168).</i>	Зрозумій же <u>раз і назавжди</u> ,— мовив він,— цих дурниць я більше не хочу слухати. Іди-но мерцій надінь капелюшок (1: 216).
26.	<i>Again his voice had the strange bravado and the stranger pathos; but his hand was <u>cold as ice</u> (2: 169).</i>	І знову в його голосі звучали дивна бравада й дивний пафос, але рука його була <u>холодна як лід</u> (1: 223).
27.	<i>She had decided to learn something <u>at all costs</u> (2: 173).</i>	Дівчина вирішила <u>будь-що</u> вивідати що-небудь певне (1: 228).
28.	<i>She had married off her three daughters in a way that people said was beyond their deserts, for they had the professional plainness only to be found, <u>as a rule</u>, among the female kind of the more legal callings (2: 174).</i>	Місіс Бейнз так вигідно одружила трьох дочок, що, на думку багатьох людей, дівчата цього зовсім не заслуговували, бо вони були не вельми привабливі,— таку зовнішність <u>звичайно</u> мають дівчата з найшанованіших родин (1: 229).
29.	<i>Everything was <u>in apple-pie order</u>, ready for immediate occupation (2: 182).</i>	Скрізь <u>ідеальний порядок</u> , можна переселятися хоч і сьогодні (1: 240).
30.	<i>The sight of her inscrutable face, the thought of all the hundreds of evenings he had seen her sitting there like that soft and passive,</i>	Непроникний вираз на її обличчі, спогад про всі ті вечори, які вона просиділа тут, покірлива й пасивна, але водночас незрозуміла, чужа, сповнили його

	<i>but unreadable, unknown, enraged him <u>beyond measure</u> (2: 184).</i>	<i><u>безтямною люттю</u> (1: 243).</i>
31.	<i>But afterwards in the drawing-room she sat down by Mrs. Small, determined <u>to get to the bottom of the matter</u> (2: 197).</i>	<i>Але згодом у вітальні вона вместилася поряд із місіс Смолл, вирішивши <u>вивідати всі подробиці цієї справи</u> (1: 260).</i>
32.	<i>He was a man of most <u>open mind</u>, who, more than any Forsyte of them all, had moved with the times (2: 205).</i>	<i>Дотримуючись дуже <u>широких поглядів</u>, він більше аніж будь-хто інший з Форсайтів зважав на вимоги часу (1: 271).</i>
33.	<i>Piccadilly, but lay again, with <u>hell in his heart</u>, and his face to the sweet-smelling, dewy grass, in the long shadow of poplars that hid the moon (2: 218).</i>	<i>І на мить зникла непроглядно-темна Пікаділлі, і Джордж знову лежав у затінку високих тополь, що заступали місяць, лежав, припавши обличчям до духмяної росяної трави, а <u>серце його краяв лютий біль</u> (1: 289).</i>
34.	<i>Was it wise <u>to put himself into a position</u> where he might have to eat his words? (2: 229).</i>	<i>Чи ж розумно <u>ставити себе у таке становище</u>, коли йому доведеться забирати назад свої слова? (1: 303)</i>
35.	<i>But in spite of his calmness, he too was <u>ill at ease</u> (2: 245).</i>	<i>Але, незважаючи на вдаваний спокій, у Сомса було <u>важко на серці</u> (1: 326).</i>
36.	<i>This had given him time to breathe, time <u>to leave no stone</u></i>	<i>Так він виграє деякий час, встигне <u>обнишпорити всі схованки</u> і таки знайде її</i>

	<i>untuned to find her (2: 250).</i>	(1: 333).
37.	<i>And now where were they? <u>Sold for a song!</u> (2: 260)</i>	<i>А де вони тепер? Їх <u>продали за безцінь!</u> (1: 347)</i>
38.	<i>But I'm an old chap. <u>Make hay while the sun shines</u> (2: 269).</i>	<i>Але я старий дід. <u>Живи, поки живеться</u> (1: 359).</i>
39.	<i>Yes, they were <u>of the first water!</u> (2: 275)</i>	<i>Так, вони й справді <u>чистої води!</u> (1: 511).</i>
40.	<i>But, by train, for he would not have that fat chap Beacon grinning behind his back (2: 278).</i>	<i>Але він поїде поїздом, бо не хоче, щоб цей товстун Бікон <u>шкірив зуби за його спиною</u> (1: 372).</i>
41.	<i>If you would like <u>to have a look in at the opera, come and dine with me quietly</u> (2: 278).</i>	<i>Якщо Ви згодні <u>піти до опери, то, прошу, пообідайте зі мною</u> (1: 372).</i>
42.	<i><u>Make hay while the sun shines,</u>" he said; "and drink that up (2: 280).</i>	<i><u>Живіть, поки живеться,</u>— мовив він,— і випийте цього вина (1: 374).</i>
43.	<i>Lying very quiet until they had removed lunch and left him alone; but <u>every now and then his eyes twinkled</u> (2: 289).</i>	<i>Завмер у ліжку, чекаючи, поки винесуть сніданок і дадуть йому спокій; але <u>час від часу примружував очі</u> (1: 386).</i>
44.	<i><u>A lot of water had run under bridges since the death of Aunt</u></i>	<i><u>Скільки води збігло від смерті тітоньки</u> (1: 390).</i>

	<i>Ann (2: 292).</i>	
45.	<i>when he, like other men, felt that it was <u>now or never</u> (2: 298).</i>	<i>як то взагалі властиво чоловікам, відчув: <u>зараз або ніколи</u> (1: 399).</i>
46.	<i>It had been <u>the last straw</u> on a sorely loaded consciousness (2: 299).</i>	<i>Це була <u>остання крапля</u>, якої не спроможне було витримати його переобтяжене сумління (1: 401).</i>
47.	<i><u>By the way</u>," he went on,"can you prove cruelty?" (2: 308).</i>	<i><u>До речі</u>, ти могла б довести, що він поводився з тобою жорстоко? (1: 414).</i>
48.	<i><u>By all means</u> let her have them down--and feed them up; and though his slightly cynical humour perceived that they ministered to his daughter's love of domination as well as moved her warm heart, he never ceased to admire her for having so many ducks (2: 320).</i>	<i>Ну що ж, нехай приводить їх сюди, хай підгодовує; хоч він із своїм трохи цинічним гумором помічав, що вони не тільки розчулюють її співчутливе серце, а також задовольняють її потяг до владарювання, однак його зворушувало те, що у неї стільки підопічних "бідолашок" (1: 430).</i>
49.	<i>Wanted things so inexorably until she got them--and then, indeed, often dropped them <u>like a hot potato</u> (2: 321).</i>	<i>Так наполегливо прагнула до своєї мети, але потім, здобувши бажане, часто випускала його з рук, <u>наче гарячу картоплину</u> (1: 432).</i>
50.	<i>Nor was there ever any necessity for real <u>heart-to-heart encounters</u> (2: 321).</i>	<i>До того ж Джун ніколи не давала приводу для <u>серйозних суперечок</u> (1: 432).</i>

51.	<i>There's a limit; we must <u>strike while the iron's hot</u> (2: 339).</i>	<i>Для всього є межа; треба <u>кувати залізо, поки воно гаряче</u> (1: 457).</i>
52.	<i>Thus brought <u>face to face</u> with so much of her own feeling by the one she loved best in the world (2: 339).</i>	<i>Зустрівшись <u>віч-на-віч</u> із своїми власними почуттями, які пробудив той, кого вона любила найдужче в світі (1: 456).</i>
53.	<i>This is only <u>the last straw</u> (2: 339).</i>	<i>Це, Веле, тільки <u>остання крапля</u> (1: 456).</i>
54.	<i>At his grandfather's he would probably get a better dinner <u>on the spur of the moment</u> (2: 341).</i>	<i>У дідуся, мабуть, обід буде кращий, навіть <u>коли він з'явиться несподівано</u> (1: 459).</i>
55.	<i>'I hope I shall <u>kick the bucket</u> long before I'm as old as grandfather,' he thought (2: 341).</i>	<i>Сподіваюсь, я <u>вріжу дуба</u> перш ніж постарію, як дідусь,— подумав він (1: 460).</i>
56.	<i>I had next to nothing <u>at your age</u> (2: 342).</i>	<i><u>Коли я був такий, як ти</u>, у мене майже нічого не було (1: 461).</i>
57.	<i>If only the whole thing could be <u>settled out of hand</u>, and there was not the nightmare of this divorce to be gone through first (2: 345).</i>	<i>От якби швидше з усім <u>покінчити</u> і не проходити через це страхітливе розлучення (1: 464).</i>

58.	<i>Half-baked predilections of the English middle-class <u>to deal with</u> (2: 346).</i>	<i>Аніж <u>мати справу</u> з тупим застоюним невіглаством англійського міщанства (1: 466).</i>
59.	<i>Dear June is so original. Fancy, Soames, she thinks the Boers <u>are not to blame</u> (2: 358).</i>	<i>Наша Джун така оригінальна. Уяви собі Сомсе, вона вважає, що бури <u>ні в чому не винні</u> (1: 483).</i>
60.	<i>But, at the hard closing snap of the case, another <u>cold shiver ran through his nerves</u> (2: 379).</i>	<i>Проте коли він, закриваючи футляр, почув, як різко клацнула застібка, по тілу його знову <u>пробіг нервовий дроз</u> (1: 511).</i>
61.	<i><u>Never mind!</u> The fact was clear that Dartie had sailed and had not returned (2: 391).</i>	<i><u>Але то байдуже!</u> Факт залишається фактом: Дарті поїхав і не повернувся (1: 529).</i>
62.	<i>But to do it <u>off his own bat</u> might look like 'swagger'; because of course it wasn't really necessary (2:397).</i>	<i>Але вчинити <u>щось подібне поперед інших</u> означало "задаватися", бо, звичайно, в цьому немає справжньої потреби (1: 538).</i>
63.	<i>He hated his fellow Forsytes abroad--vapid as <u>fish out of water</u> in their well-trodden runs, the Opera, Rue de Rivoli, and Moulin Rouge (2: 400).</i>	<i>Він не терпів за кордоном своїх земляків Форсайтів — мляві, <u>наче риба, яку витягли з води</u>, вони топталися по тому самому маршруту: Опера, вулиця Ріволі, "Мулен Руж" (1: 542).</i>
64.	<i>It was, of course, to pitch away good money, but all in the nature</i>	<i>Певна річ, гроші ці, <u>вважай</u>, що викинуто на вітер, зате вони були страхуванням від</i>

	<i>of insurance against that bankruptcy which would no longer <u>hang over</u> him if only the divorce went through (2: 404).</i>	<i>банкрутства, яке вже <u>не загрожуватиме</u> йому, коли пощастить домогтися розлучення (1: 547).</i>
65.	<i>I'm in charge of my sister (2: 414).</i>	<i>За сестру <u>відповідаю я</u> (1: 561).</i>
66.	<i>Emily's voice <u>brought him back to earth</u> (2: 420).</i>	<i>Голос Емілі <u>повернув його на землю</u> (1: 569).</i>
67.	<i>Putting by every year, at compound interest, he had doubled his capital in forty years without having once known what it was like <u>to shake in his shoes over money matters</u> (2: 425).</i>	<i>Відкладаючи з року в рік і наращуючи проценти на проценти, він за сорок років подвоїв свій капітал, ні разу не відчувши, що таке <u>тремтіти</u> за долю вкладів (1: 576).</i>
68.	<i>As though he might be storing material for a book on human nature after he had gone <u>out of business</u> (2: 431).</i>	<i>Наче збираючи матеріал для книги про людську природу, яку сподівався написати, коли <u>підє на спочинок</u> (1: 584).</i>
69.	<i>"When I saw you last," he said, "I was <u>in two minds</u> (2: 433).</i>	<i>Коли ми бачилися востаннє,— мовив він,— я ще <u>вагався</u> (1: 587).</i>
70.	<i>If you pursue it, understand that I will <u>leave no stone unturned</u> to make things unbearable for him. 'S. F.'" (2: 449).</i>	<i>Затямте собі: якщо ви й надалі будете водитися з ним, я <u>докладу всіх зусиль</u>, щоб якомога дошкулити йому. С. Ф. (1: 586).</i>

71.	<i>A son of his own begetting, who could understand him because he was the same flesh and blood--understand, and comfort him, and become more rich and cultured than himself because he would start even <u>better off</u> (2: 461).</i>	<i>Сина, народженого від нього, який зможе зрозуміти його, бо він буде плоть від його плоти й кров від його крові, зможе зрозуміти й дати йому розраду і стане багатший і освіченіший за нього, бо він матиме від початку <u>більші можливості</u> (1: 626).</i>
72.	<i>Not one reconciliation, because there had never been a rupture; nor one <u>heart-to-heart confidence</u> (2: 462).</i>	<i>між ними не було жодного примирення, бо не було ні одної сварки; ні одної <u>відвертої щирої розмови</u> (626).</i>
73.	<i>I'll divorce her with every circumstance of disgrace to you both, unless you swear <u>to keep clear of each other from now on</u> (2: 465).</i>	<i>Розлучуся з нею, використовуючи всі можливості зганьбити вас обох, якщо ви не запрягнетесь, що віднині <u>припините</u> всякі зустрічі (1: 631).</i>
74.	<i>Did the Law not know that a man's name was to him <u>the apple of his eye</u>, that it was far harder to be regarded as cuckold than as seducer? (2: 474)</i>	<i>Невже закон не знає, що людині властиво берегти своє ім'я, як <u>зіницю ока</u>, що куди ганебніше стати рогоносцем, ніж спокусником? (1: 644)</i>
75.	<i>But they were <u>Greek to him</u> - like a legal problem to a layman (2: 492).</i>	<i>Він <u>тямить у цьому не більше</u>, ніж неюрист у юриспруденції (1: 669).</i>

76.	<i>On the one hand</i> life, nearly certain, of his young wife, death quite certain, of his child; and--no more children afterwards! (2: 493)	<i>Один вихід:</i> його молода дружина майже напевно залишиться жива, а його дитина напевно помре; і — більше не буде дітей! (1: 670)
77.	<i>The trees threw thick shadows, the lawn looked like spilt milk, and a long, long way he could see</i> (2: 518).	<i>Дерева відкидали густі тіні, лужок білів, наче залитий молоком, і видно було далеко-далеко</i> (1: 704).
78.	<i>One did not reach him, or so it was reported by members of the family who, out of old-time habit or absentmindedness, would drive up once in a blue moon and ask after their surviving uncle</i> (2: 547).	<i>До нього не докопатися, принаймні так твердили родичі, які за давньою звичкою або через забудькуватість <u>вряди-годи</u> відвідували свого останнього дядечка</i> (1: 743).
79.	<i>Pretty and clever; but she might run out at any corner if she got her monkey up, I should say</i> (2: 555).	<i>Гарна й розумна, але з норовом: коли розпалиться, то, чого доброго, може стати дибки</i> (1: 754).
80.	<i>One feels at sea coming home into all this</i> (2: 555).	<i>Англія так змінилася, що <u>важко щось зрозуміти</u></i> (1: 754).
81.	<i>He seems to me a queer fish for a</i>	<i>Мені здається, що для друга нашої родини</i>

	<i>friend of our family</i> (2: 555).	він <u>дивна особа</u> (1: 755).
82.	<i>From the warmth of her embrace he probably divined that he had <u>let the cat out of the bag</u>, for he rode off at once on irony</i> (2: 562).	Відчувши теплоту її обіймів, він, певно, здогадався, що <u>виказав себе</u> , бо зразу ж іронічно додав (1: 763).
83.	<i>The boy is very dear, and <u>the apple of her eye</u></i> (2: 563).	Хлопець дуже хороший, він <u>зіниця її ока</u> (1: 765).
84.	<i>He read the names of the novels on the book-stall, and bought <u>one at last</u>, to avoid being regarded with suspicion by the book-stall clerk</i> (2: 586).	Джон читав назви романів на прилавку і навіть купив <u>один</u> , щоб заспокоїти продавця, який підозріливо стежив за ним (1: 796).
85.	<i>Jack Cardigan had capped the cat, the moon, caprice, and tragedy with: "<u>In off the red!</u>"</i> (2: 598).	Джек Кардіган заглушив і kota, і місяць, і примхи, і всі трагедії своїм переможним вигуком: " <u>Влучив з червоного!</u> " (1: 811)
86.	<i>The sheep on the Downs lay <u>quiet as stones</u></i> (2: 599).	І вівці лежали на крейдяних пагорбах <u>непорушно, наче каміння</u> (1: 813).
87.	<i>"I perceive," said Jolyon, "that you are trying <u>to kill two birds with one stone</u>"</i> (2: 605).	Я бачу,— мовив Джоліон,— ти хочеш <u>убити зразу двох зайців</u> (1: 822).
88.	<i>The healer, was such a fine man,</i>	Великий зцілитель, чудова людина, а йому

	<i>and he had such difficulty in <u>making two ends meet</u>, and getting his theories recognized (2: 605).</i>	<i>так важко <u>зводити кінці з кінцями</u> й домогтися визнання своїх теорій (1: 822).</i>
89.	<i>His conscience <u>pricked him badly</u> (2: 615).</i>	<i>У нього <u>болісно заворушилося</u> сумління (1: 835).</i>
90.	<i>In his charge money was in quicker and more useful flux than it would <u>be in charge of the State</u> and a lot of slow-fly money-sucking officials (2: 628).</i>	<i>В його руках гроші обертаються швидше і дають <u>більшу користь</u>, <u>аніж коли б</u> ними порядкувала держава і ціла юрба недбайливих зажерливих урядовців (1: 854).</i>
91.	<i><u>By hook or crook</u> she must and would get him! (2: 647)</i>	<i><u>Правдами чи неправдами</u> вона мусить заволодіти ним — і заволодіє (1: 880).</i>
92.	<i>Well, <u>the fat's in the fire</u>. If you persist in your wilfulness you'll have yourself to blame (2: 657).</i>	<i>Тепер <u>уже пізно про це говорити</u>. Але раджу тобі: облиш свою забаганку, бо доведеться тобі <u>нарікати на себе</u> (1: 892).</i>
93.	<i>Well! he would tackle it, write to Jon, and put the whole thing down in <u>black and white!</u> (2: 672)</i>	<i>Що ж, він зробить те, що повинен зробити,— напише Джонові й <u>пояснить усе як є!</u> (1: 914)</i>
94.	<i>Brought <u>face to face</u> with his confession (2: 678).</i>	<i>Опинившись <u>віч-на-віч</u> із своєю сповіддю (1: 922).</i>

95.	<i>June watched her removing with cold water <u>the traces of emotion</u> (2: 718).</i>	<i>Джун стежила, як вона змиває холодною водою <u>сліди бурхливого вибуху</u> (1: 978).</i>
96.	<i>To be on the safe side, say eight millions. Still, that's <u>a pretty penny</u> (2: 722).</i>	<i>Щоб не помилитися, скажемо вісім мільйонів. Таке <u>кругленьке число</u> (1: 984).</i>
97.	<i>It had been <u>a bone of contention</u> from the first (2: 723).</i>	<i>Від самого початку він був <u>яблуком незгоди</u> (1: 985).</i>
98.	<i><u>The shell of the feud</u> (2: 723).</i>	<i><u>Яйцем, з якого вилупилася змія ворожнечі</u> (1: 985).</i>
99.	<i>Superior Dosset" had begun life with <u>next to nothing</u> (2: 725).</i>	<i>Пишиний Доссет починав жити, <u>не маючи за душею майже нічого</u> (1: 988).</i>
100.	<i><u>The waters of change</u> were foaming in, carrying the promise of new forms (2: 726).</i>	<i>Клекоче й піниться <u>бурхливий вал</u>, який несе з собою нове життя (1: 989).</i>
101.	<i>...<u>the rascally tenant had gone bankrupt through helping his brother-in-law as if charity did not begin at home</u> (2: 105).</i>	<i>«Цей підлий орендатор взагалі став банкрутом, допомагаючи чоловіку своєї сестри; далеко не завжди <u>благодійність починається з дому</u>» (переклад наш – Д. З.).</i>
102.	<i>She's <u>the skeleton in the family cupboard, isn't she?</u> (2: 428)</i>	<i>А хіба вона не стала <u>скелетом у сімейній шафі?</u></i>
103.	<i><u>The chime was like a little voice</u></i>	<i>Дзвінок у будинку був неначе відголоском</i>

	<i>from out of that golden age</i> (2: 400).	<u>ЗОЛОТОГО ВІКУ.</u>
104.	<i>Kill the fatted calf, Warmson, let's have fizz</i> (2: 341).	Вормсон, <u>діставай найкраще що у тебе є</u> , давай вип'ємо.
105.	"What do you want?" she said. "Please leave my room!" (2: 134)	«І що тобі потрібно? – спитала вона. « <u>Благаю</u> , вийди звідси!»».
106.	<i>Alas!</i> (2: 415)	« <u>На жаль!</u> » (1: 304).
107.	<i>No, my Lord, but you see I had refused to give him any more money</i> (2: 409).	Ні, Пане, <u>зрозумійте</u> , я відмовляюсь йому дати ще хоч оди цент.
108.	<i>Wasting no time, giving her no chance to change her mind, little Jon got into the bed, which seemed much softer than his own</i> (2: 520).	«Не витрачаючи часу, та <u>не давши їй можливості</u> подумати, маленький Джон ліг на ліжко, яке, як на диво, виявилось набагато м'якшим, аніж його власне було.
109.	<i>God knows she tried to stifle her pride, her suspicion, her jealousy!</i> (2: 97)	«Тільки <u>Бог й знає</u> , як вона намагалась побороти свою гордість, заздрість та підозрілість».
110.	<i>I expect he's very lonely now that all your time is taken up with Mr. Bosinney</i> (2: 74).	«Здається мені, що він дуже самотній, враховуючи, що весь ваш час <u>займає</u> Пан Босні».
111.	<i>Ho, ho, ho! Dog my cats!" mysteriously, to bring luck</i> (2: 510).	« <u>Хо, хо, хо!</u> <u>Отакої!</u> Так таємничо приносить удачу.
112.	<i>But the die was cast, he could not go back</i> (2: 391).	<u>Проте, рішення вже було прийнято</u> , тож дороги назад немає (1: 430).

SUMMARY

The study of literary discourse and set phrases translation, in particular, has an important place in modern linguistics. During the centuries the topic of set phrases studying draw the attention of many linguists.

The relevance of the research based on the increasing attention to this field on the basis of linguistics and translation studies for the further successful development of communicative situations.

The aim of the work is to analyse the linguistic features of set phrases, their language functions, in particular. As the historical, social and cultural background of set phrases create the reasons for their well interpretation and understanding.

The objectives of the study are:

- To study a linguistic and translation features of set phrases
- To analyse the set phrases based on J. Galsworthy “The Forsyte Saga”
- To present the peculiarities of set phrases’ translation in J. Galsworthy “The Forsyte Saga”

The object of the study is the functioning of set phrases in literary discourse.

The subject is the translation of set phrases based on J. Galsworthy “The Forsyte Saga” and its Ukrainian translation provided by Ukrainian translator Oleksandr Terekh.

Data sources are the following: original and translated texts of J. Galsworthy “The Forsyte Saga”, “The men of propriety” in particular.

The methods used in the research:

- the method of discursive analysis;
- the method of translation analysis;
- the method of quantitative calculations;
- analytical method;
- deductive method;
- descriptive method.

The set phrases in the context of literary discourse are promising the study of the translational and linguistic peculiarities. Further development has the definition of

methods of translation of phraseological units and the use of transformations, which occupy a special place in the study of translation studies.

The theoretical value of this study is determined by the fact that there is the necessity of further studying both on semantics field of set phrases in literary discourse and in field of methods of their transferring into another language, being one of the problems of translation studies.

The Forsyth Saga by J. Galsworthy is a good example of set phrases usage in the fiction texts. Such works are characterized by traits such as emotionality, complete immersion in a particular era and the life of an individual family. Galsworthy's creativity is a kind of complex psychological reflection in which he criticizes human defects, and especially falsehood, tyranny, and selfishness. In the Forsyth Saga trilogy, the author criticizes the stagnation of thought in the privileged classes, the lack of emotion and at the same time the demonstration of strong feelings.

This novel have been analysed using quantitative calculations and genetic classification, it became known that the largest group of phraseological units used in the work are of the originally English phraseological units (30%), no less important are those borrowed from English literature (21%), borrowings from other languages and specifically those borrowed from the Greek language are at the same level (12% and 12% respectively).

The main problem of translation of literary texts are problems of transferring a stylistics and a syntax peculiarities, as it is necessary to correctly convey not only the content and style, but also to preserve the basis - the author's or internal monologue, that is known by its complexity and sophistication.

The most successful is the classification for rendering proposed by I. V. Korunets: full-equivalent translation, partial translation, full correspondence and descriptive translation. The choice of a particular method of transfer of a particular phraseological unit depends on its origin and on the existence of the correspondents in the language of translation.

The study showed that in most cases, the descriptive method (32%) is used to transfer phraseological units from one language to another, the method of partial

translation (26%), and 22% of established units are transferred to the searching of full correspondence, 19% submitted using full equivalent search.

However, it should be noted that the study found out that the best way to convey, relatively new to the phraseology, units, practical idioms, is the use of transformation, namely, lexico-semantic transformation of equivalent translation proposed by S. E. Maximov.

Thus, it becomes clear that the study of set phrases, as well as their translation, has its place for future development in the further research.